

RÄTTSINFORMATION OCH IT

Svårigheternas advokater eller
möjligheternas ambassadörer?

**Rapport från en hearing anordnad av
IT-kommissionen och Stiftelsen för rättsinformation
den 26 april 1996**

IT-kommissionens rapport 5/96

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	2
UTGÅNGSPUNKTER FÖR HEARINGEN	3
Peter Seipel, Stiftelsen för rättsinformation och IT-kommissionen	3
INLEDANDE PRESENTATIONER	9
Riksdagens förvaltningskontor - Anders Forsberg	9
Justitiedepartementet - Göran Schäder	12
Föreningen Auktoriserade Revisorer, FAR - Margareta Damberg	15
LO-Rättsskydd AB - Kurt Junesjö	17
Journalisten - Lars Ilshammar	22
Sveriges advokatsamfund - Peter Danowsky	25
Norstedts Juridik AB - Patric Hamilton	26
SEMA Group InfoData AB - Dan Hellsing	28
Fakta Informationsförlag F.I. AB - Olov Sundström	31
Riksrevisionsverket - Ingalill Borild	35
Riksdagens förvaltningskontor - Anders Forsberg	56
SYNPUNKTER VID HEARINGEN	39
Vilka grundläggande krav skall ställas på staten?	39
Vilken information bör prioriteras i en ny lösning?	40
Vilka krav bör ställas på den rättsinformation som görs tillgänglig genom IT?	41
Konsekvenser av en ny lösning?	42
SAMMANFATTNING OCH SLUTORD AV PETER SEIPEL	43
Bilagor:	46
Deltagarförteckning	46
Program	50

INLEDNING

Den 26 april 1996 anordnade IT-kommissionen och Stiftelsen för Rättsinformation gemensamt en hearing om **Rättsinformation och IT**.

Hearingen hölls i Rosenbads Konferenscentrum i Stockholm. Ett 90-tal representanter för myndigheter, företag och organisationer hade hörsammat kallelsen till hearingen. Deltagarna i hearingen framgår av ***bilaga 1***. Hearingens ordförande var professor Peter Seipel, Institutet för Rättsinformatik. Han är även ordförande i Stiftelsen för Rättsinformation och ledamot av IT-kommissionen.

Inläggen och diskussionen dokumenterades genom bl.a. bandupptagning. Denna rapport har sammanställts av Kjell Skoglund, sekreterare i IT-kommissionen, med bistånd av Börje Alpsten, vice ordförande i Stiftelsen för rättsinformation och Peter Seipel. Utskriften av bandupptagningar har utförts av Håkan Frycklund, Kommunikationsdepartementet.

Hearingen inleddes med inlägg av

- **Ingalill Borild**, Riksrevisionsverket
- **Margareta Damberg**, FAR
- **Peter Danowsky**, Sveriges Advokatförbund
- **Anders Forsberg**, Riksdagens Förvaltningskontor
- **Patric Hamilton**, Norstedts Juridik AB
- **Dan Hellsing**, Sema Group InfoData AB
- **Lars Ilshammar**, Högskolan i Örebro
- **Kurt Junesjö**, LO-Rättsskydd AB
- **Göran Schäder**, Justitiedepartementet
- **Olov Sundström**, Fakta Informationsförlag F.I. AB

I den efterföljande diskussionen behandlades de frågor som framgår av bifogade program (***bilaga 2***). Avslutningsvis summerades hearingen i ett antal sammanfattande punkter.

Stockholm i juni 1996

Peter Seipel

Börje Alpsten

Kjell Skoglund

UTGÅNGSPUNKTER FÖR HEARINGEN

Peter Seipel, Stiftelsen för rättsinformation och IT-kommissionen

IT-kommissionen tillkallades i januari 1995 (dir. 1995:1). Enligt arbetsplanen i SOU 1995:68 gäller bl.a.:

”På det rättsliga området uppmärksammar kommissionen också möjligheterna att med hjälp av IT stödja normgivningen och underlätta och effektivisera tillgången till rättskällor och annan rättsinformation. Kommissionen menar att ett av hjälpmedlen för att klara de växande krav, som bl.a. rättens internationalisering ställer på rättsmaskineriet, är att i större omfattning än idag utnyttja IT. Vissa av uppgifterna kan uppfattas som naturliga för staten medan andra snarare bör lösas i andra fora. I båda fallen är kommissionens uppgift att identifiera behoven och driva på utvecklingen.”

I regeringens IT-proposition 1995/96:125 tas också frågorna upp. Bland annat sägs:

”Regeringen anser att offentliga rättsdatabaser med grundläggande information om den svenska lagstiftningsprocessen och svenska rättskällor bör tillhandahållas utan särskilda avgifter på sikt. Åtminstone bör dessa kunna omfattas av de riktlinjer för prissättning av informationstjänster som regeringen angivit för andra centrala grunddatabaser.”

Stiftelsen för Rättsinformation bildades formellt genom konstituerande sammanträde den 15 juni 1989. Den har till uppgift att i rättssäkerhetens intresse främja att allsidig information om svenska rättskällor och anknutet juridiskt material blir tillgänglig på ADB-medium och annat tekniskt medium. Bakom stiftelsen stod ursprungligen 20 stiftare. Av dessa har Sveriges Föreningsbankers förbund och Sveriges Industriförbund sedermera avvecklat sitt engagemang i stiftelsen¹.

IT-kommissionen och Stiftelsen har gemensamt arrangerat dagens hearing. Bakgrunden kan kort beskrivas under tre rubriker

- Rättsinformationens speciella natur
- En blick tillbaka
- En blick framåt

¹ Huvudmän för Stiftelsen för rättsinformation:

Allmänna förlaget / C E Fritzes AB, Domstolsverket, Föreningen Auktoriserade Revisorer FAR, Institutet för Rättsinformatik, Stockholms universitet, Institutionen för ADB och datalogi, Uppsala universitet, Justitiedepartementet, LO-Rättsskydd AB, Norstedts juridik / C E Fritzes AB, Riksdagens förvaltningskontor, Riksskatt everket, Sema Group InfoData AB, Sparbanksgruppen AB, Statsrådsberedningen, Svenska Arbetsgivareför eningen, Svenska bankföreningen, Svenska kommunförbundet, Svenska Revisorsamfundet SRS, Sveriges A dvokatsamfund

RÄTTSSINFORMATIONENS SPECIELLA NATUR

- Ingår som ett centralt element i rättsordningen. Rättssystemet är således till en viktig del ett rättsligt informationssystem.
- Består till en del av information om rättsnormer vilken förutsätts vara känd av medborgarna – ignorantia iuris nocet. Det skadar att vara okunnig om rätten.
- Denna information – rättsliga föreskrifter och prejudikat – utgör rättsinformationens kärna. Till den kommer andra slags information ända bort till sådan som har oklar anknytning till rättsordningen – t.ex. statistik om fastighetsköp.
- Tillgången till rättsinformation betyder mycket för möjligheterna att bevaka och tillvarata sina rättigheter. Jämlikhet inför lagen handlar också om jämlik tillgång till rättsinformation.
- Spelar en roll i rättsordningen som föranleder speciella hänsynstaganden. Den är inte vilken handelsvara som helst. Frågan uppkommer till och med om den bör vara en fri nytthet för medborgarna.
- En stor del av rättsinformationen produceras primärt av statliga och kommunala organ som därför har ett motsvarande naturligt monopol på primärinformationen.
- Har många intressenter – offentliga och privata, producenter och konsumenter, primäranvändare och sekundäranvändare.

EN BLICK TILLBAKA

Traditionellt har rättsinformationen kungjorts med de tekniska möjligheter som stått till buds. Uppläsning på tinget och i kyrkan. Utgivning av författningssamlingar m.m. Bokutgivning.

IT kom in i bilden på 1960-talet. I Sverige utformades planerna på ett datoriserat informationssystem för den centrala rättsinformationen omkring 1970, det s.k. Systemet för lagstiftningsförfarandet och rättspraxis (LAGRI).

Den s.k. lagstiftningscirkeln utgjorde grundstommen, se nästa sida.

1981 blev delar av LAGRI offentligt enligt förordningen (1980:628) om rättsdatasystemet. I Rättsdatasystemet finns bl.a. texter och registerinformation. Tanken var att skapa ett datoriserat grundsystem för rättsinformation med bl.a. Justitiedepartementet och Domstolsverket som viktiga dataleverantörer och med Samarbetsorganet för rättsväsendets informationssystem (SARI) som samordnande instans.

Utöver Rättsdata tillkom snart under 1980-talet det icke författningsreglerade Rättsbanken och senare Riksdagens system RIXLEX, reglerat genom lagen (1993:825) om personregister i riksdagens informationssystem.

1990-talet har också inneburit att ytterligare elektroniska källor tillkommit, t.ex. CD-LAG utgiven av Norstedts Juridik AB och Juridiskt Forum på Internet med Juridisk Informationsteknologi AB som ansvarigt. Fler produkter och tjänster kan förutses.

Utvecklingen har gått periodvis långsamt och periodvis snabbt. Just nu är åtminstone IT-utvecklingen mycket snabb och innebär möjligheter som aktualiserar en principdiskussion om rättsinformationens framtid.

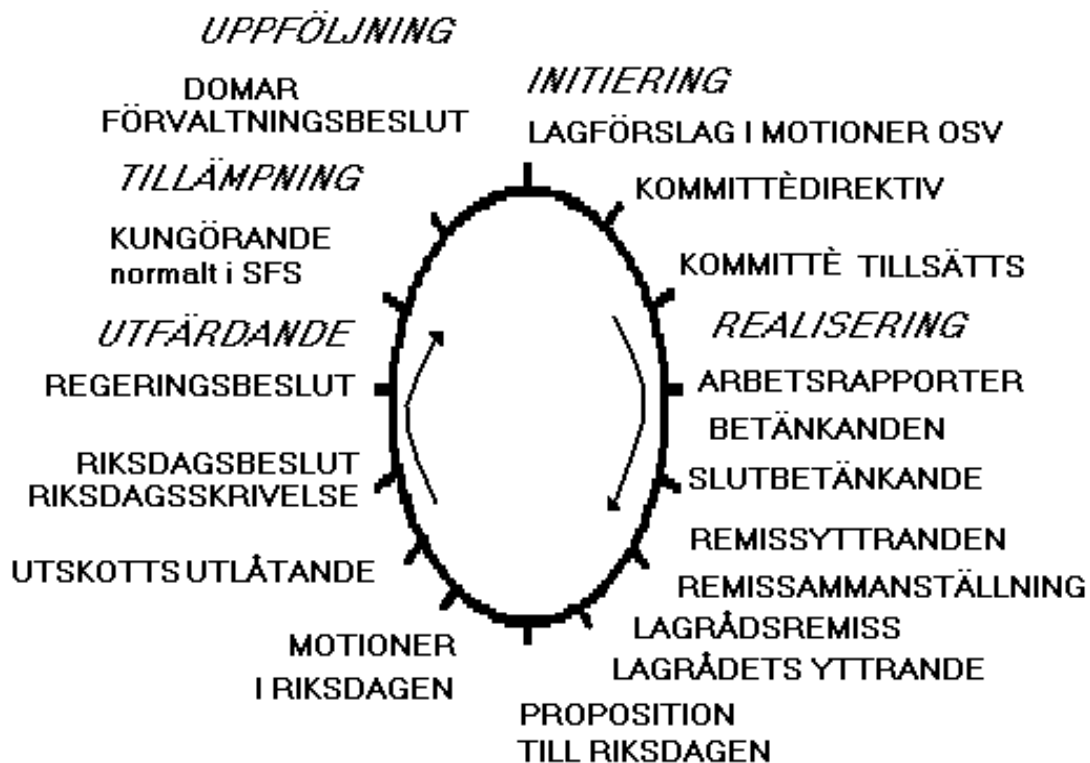

Bild 1. Lagstifningscirkel

EN BLICK FRAMÅT

Tekniskt

IT utvecklas snabbt. Många menar att detta på ett fundamentalt sätt påverkar vårt förhållande till information, informationshantering och informationssökning. Det är grundläggande omvälvningar som är på väg att ske. Men många vill snarare trivialisera fenomenet. Kanske är båda synsätten riktiga, vart och ett på sitt sätt – med sina förutsättningar och sina begränsningar.

Distribution

Alldeles klart är att vi har fått nya distributionssätt där Internet är paradexemplet på nya möjligheter att distribuera text, bilder och ljud.

Uppdatering

Vi har fått nya möjligheter att hålla rättsinformation uppdaterad, att inte längre vara beroende av omtryck och långsammare traditionella förfaranden utan kunna sörja för ett direktutflöde av uppdaterad information, om vi förmår ta teknikens möjligheter tillvara.

Konsolidering

Vi har fått möjligheter att konsolidera material, vilka är mer praktiska och kraftfulla än de vi tidigare haft, t.ex. möjligheter att hålla många versioner samtidigt tillgängliga på ett och samma medium. Tekniken ger oss möjligheter att konsolidera komplicerade texter med intressanta nya hjälpmedel som för samman texter och textavsnitt med varandra.

Sökning

Och till sist naturligtvis sökmetoderna, där man bl.a. på Internet kan söka i världens olika, tillgängliga informationsresurser med mer eller mindre väl utvecklad teknik. Sökmotorer av olika slag som ger oss möjlighet att överblicka stora materialsamlingar och fokusera på sådant som intresserar oss. När det fungerar som det ska.

GRUNDLÄGGANDE FRÅGOR

Där befinner sig IT idag. Man kan säga att den från rättslig och från rättsinformationens synpunkt är i stort sett färdigutvecklad. Man skulle kunna stanna den nu och det skulle ändå att ta mycket lång tid för rättsordningen och den juridiska informationsmarknaden att lära sig använda alla de tekniska möjligheter som vi i dag har. Redskapet är på sätt och vis alltså för kraftfullt för oss. Vad som återstår nu är att så snabbt som möjligt sätta oss in i förutsättningarna och lära oss att utnyttja möjligheterna.

Detta reser vissa grundläggande frågor som är temata för dagens diskussion, nämligen dessa fyra:

1. ansvarsförhållanden, framför allt statens ansvar eller ickeansvar
2. olika behandling av olika kategorier av rättsinformation?
3. rättsinformationens kvalitet
4. nya lösningar och deras konsekvenser

Frågorna gäller således statens ansvar eller icke ansvar för att nyttja nya möjligheter. Kanske skall vi, när vi söker svaret på den frågan, behandla olika kategorier av rättsinformation på olika sätt. Det finns kärninformation och det finns information av annat slag. Det är inte alls säkert att diskussionen skall föras på samma sätt för de olika slagen av rättsinformation. Kvalitetsfrågorna är uppenbart väsentliga. Men vad menas med kvalitet? Och vem bör bära ansvar för kontroller och kvalitetsuppföljning? Slutligen har vi den diskussion som blir nödvändig om vi bestämmer oss för nya vägar och nya inriktningar. Vilka konsekvenser kommer dessa att få? Vad betyder de ekonomiskt och praktiskt ute i yrkeslivet?

EU:s utveckling och diskussionen om "universal services"

Vi är inte ensamma att föra dessa diskussioner. Inom EU har sedan flera år frågorna ägnats uppmärksamhet. År 1989 kom de s.k. synergiriktlinjerna som handlar om huvudfrågan hur samhället skall tillgodogöra sig de datamängder som skapas i myndigheternas verksamhet. Är det myndigheterna, de offentliga organen själva, som skall sörja för distributionen, förädlingen, exploateringen av dessa myndighetsdata eller skall det lämnas åt den privata informationsindustrin? En grundprincip i synergiriktlinjerna är att myndigheter bör ägna sig åt att hålla rådata tillgängliga på lika villkor för alla och att den privata informationsindustrin har till uppgift att förädla dessa och tillhandahålla dem på en marknad.

1989 års riktlinjer uppfattas numera i EU:s arbete snarast som föråldrade, passerade av utvecklingen. Bland annat anses distinktionen mellan rådata och förädlade data inte längre gå att upprätthålla, framförallt p.g.a. teknikens möjligheter som blir alltmer lättanvända och kraftfulla. Diskussionen inom EU riktar sig nu snarare mot frågan om informationsåtkomst som en medborgerlig rättighet. Det gäller främst en diskussion om att vidga begreppet universal services - alltså den grundläggande rätten till tele- kommunikationer - till att handla om medborgarnas rätt till viss samhällsinformation. En förskjutning från kommunikationsrätten till informationsrätten. En rad viktiga följdfrågor tillkommer såsom: Vad menar vi med grundläggande samhällsinformation? Vad är skäliga villkor för åtkomst? Vilka är myndigheternas uppgifter i ett sådant system?

Schema över nuvarande brister i IT-spridningen av rättsreglerna

Slag av rättsinformation	Fullständighet		Aktualitet	Tillgänglighet
SFSR	Ofullständig för tiden före 1920 Notiser ofullständigt redovisade			God via RIXLEX och RÄTTSBANKEN
SFST	Ofullständig se ant vid SFSR	Stora brister, inte alltid överensstämmelse mellan tryck och data-register	Acceptabel men SFST skulle kunna uppdateras snabbare	God via RIXLEX och RÄTTSBANKEN
Förarbeten Utskottsbetänkanden Rskr CELEX och EGT				SFSR och andra register i RIXLEX och RÄTTSBANKEN
Ds och SOU	?	?	?	?
EG-förordningar	?	?	?	?
De statliga myndigheternas författningssamlingar		God (?) ?	God (?) ?	God(?) ?
Landstingens och kommunernas föreskrifter	?	?	?	?
Rättsfall från HD, hovrätt, RR, kammarrätt, AD, Bostadsdomstolen samt försäkringsdomstolarna	God	God	God	God
Rättsfall från Marknadsdomstolen	God (?)	God (?)	God (?)	God (?)

Källa: Börje Alpsten, Kjell Skoglund

INLEDANDE PRESENTATIONER

RIKSDAGENS FÖRVALTNINGSKONTOR - ANDERS FORSBERG

Sedan mitten av 80-talet har databaser med ärenderegister och dokumenttexter byggts upp i riksdagen. Databaserna användes enbart internt i riksdagen de första åren, men intresset utanför riksdagen för att hämta elektronisk information och överföra dokument från våra databaser ökade i början av 90-talet. Samtidigt såg vi en möjlighet att styra över försäljningen av det tryckta riksdagstrycket till att kunderna själva hämtade hem texterna från databaser. Det var några av skälen till att riksdagen beslöt att göra databaserna tillgängliga för allmänheten.

Den första juli 1993 öppnade Rixlex. Det är en försöksverksamhet i fem år, dvs fram till och med riksmötet 1997. Från första början har det funnits en del kvalitetsproblem. Till exempel har vi haft svårt att få in propositionerna i tid och med tillräckligt bra kvalitet.

Trots problemen har Rixlex mött ett mycket positivt gensvar från många användargrupper. Myndigheterna är den största kategorin av externa användare, men också universitet och högskolor, mass- media, bibliotek och skolor av alla slag är viktiga grupper. Rixlex har blivit en självklarhet för många. Bara under mars månad i år öppnades databaser i Rixlex cirka 55.000 gånger. Mot bakgrund av detta är det uppenbart att *Rixlex fyller ett stort behov* när det gäller rätts- och samhällsinformation.

Trots det stora intresset från externa användare är det fortfarande *riksdagen och regeringskansliet* som är de största användarna av databaserna i Rixlex. Mer än hälften av alla öppnade databaser öppnas av användare i riksdagen och regeringskansliet.

Riksdagen är inte enbart producent av dokument och beslut. Riksdagen är också en *mycket stor konsument* av rätts- och samhällsinformation i elektronisk form.

De behov som finns hos föredraganden i riksdagens utskott, hos handläggare på utredningstjänsten eller utredare på partikanslierna skiljer sig inte ifrån dem som finns utanför riksdagen. Det ligger i riksdagens intresse att rätts- och samhällsinformationen i elektronisk form ökar i tillgänglighet och sökbarhet.

I regeringens IT-proposition sågs att det behövs en mera sammanhållen informationsstruktur i den offentliga sektorn. Regeringen pekar på utvecklingen i riktning mot att tidigare helt åtskilda informationssystem successivt växer samman till ett mer enhetligt och samverkande nätverk för hela samhällets informationsförsörjning. Informationsförsörjningen utpekades som en nationell tillgång av strategisk vikt.

Den bilden stämmer överens med alla de uppfattningar, önskemål och synpunkter vi mött från Rixlex-användare i och utanför riksdagen. Från användare på nästan alla områden kan önskemålen sammanfattas på följande sätt:

1. Svensk rättsinformation ingående i den s k lagstiftningskedjan, från regeringens kommittédirektiv, över utredningsväsendets betänkanden, riksdagstrycket, svensk författningssamling, myndigheternas författningssamlingar, allmänna råd och rekommendationer till kommunernas regelverk och beslut med anledning av lagstiftningsprocessen, bör finnas tillgängliga och vara sökbara med *standardiserade, enhetliga sökmetoder, presenteras på ett enhetligt sätt och via ett enhetligt gränssnitt.*

Den som t.ex. vill veta i vilka databaser det finns konsumentinformation ska genom en enkel sökning snabbt få besked. Den som med ett SFS-nummer som utgångspunkt vill se vilka andra dokument som är relaterade till denna SFS ska med hjälp av en sökning få veta det, oavsett i vilken myndighets databas dessa dokument finns.

Denna typ av system byggs nu upp på flera håll i världen och frågorna om globala system för att lokalisera och få fram dokument från många olika databaser i en och samma sökning har ställts på dagordningen. I USA, Australien, Kanada och Japan finns sådana system under uppbyggnad. G7-länderna har startat projekt för att undersöka vad som krävs för hur de ska användas globalt. Även inom EU har dessa frågor väckt intresse. Om vi i Sverige inte själva tar upp dessa frågor så kommer vi ändå att ställas inför dem inom en nära framtid. Det intressanta är att våra användare i flera år haft liknande eller samma idéer.

2. Med Sveriges EES-avtal med EU och så småningom också medlemskap följde ett nytt regelverk. Cirka 7000 EG-förordningar gäller idag som svensk lag. *Ingenstans* finns dessa texter i elektronisk form, på vårt eget språk. Med tanke på att alla svenska medborgare är skyldiga att känna till innehållet i förordningarna är detta ett allvarligt problem.

De stora användargrupperna av Rixlex, inte minst inom riksdagen och regeringkansliet, har mycket starka önskemål om att dessa förordningar ska vara tillgängliga på svenska och vara *sökbara tillsammans med våra svenska författningar*. Även de direktiv som utfärdas inom EU och som ska tillämpas av myndigheterna är efterfrågade, inte minst från myndigheterna själva.

3. Skolor och folkbibliotek har önskemål om bredare samhällsinformation. För dem är en kontinuerligt uppdaterad *Samhällsguiden*, vardagsjuridik i populär form, mycket efterlängtat. Tidningen *Från riksdag och departement* är en annan publikation som kan ge dessa grupper ett gott stöd för att orientera sig om politik och samhälle med elektronikens hjälp.

Som kanske har framgått av vad jag har sagt, är den största användaren av den offentliga sektorns information, den offentliga sektorn själv. Det talar för ett intimt samarbete mellan alla grenar av den offentliga sektorn som har att stifta lagar och utfärda föreskrifter, allmänna råd, rekommendationer eller andra regelverk som medborgarna är skyldiga att känna till. Ett system där varje informationsproducent tar ansvar för sina egna databaser, men tillhandahåller dem med enhetliga sökmetoder och en gemensam standard för åtkomst och presentation kan få stor betydelse.

Det är inte bara ett sätt att tillfredsställa stora användargrupperns önskemål, det kan också vara ett sätt att göra den offentliga sektorns eget arbete mera rationellt och kostnadseffektivt och skapa förutsättningar för högre effektivitet i arbetet. Det projekt med samhällsinformation som Toppledarforum initierat arbetar också i denna riktning.

Regeringen gör i IT-propositionen en principiell deklARATION när den skriver:

Regeringen anser att offentliga rättsdatabaser med grundläggande information om den svenska lagstiftningsprocessen och svenska rättskällor bör tillhandahållas utan särskilda avgifter på sikt.
(s.51)

Även det stämmer väl överens med många användarnas ståndpunkter. Att staten tar ansvar för att i elektronisk form fritt tillhandahålla det för varje medborgare bindande regelverket har ett mycket stort stöd.

Det är också ett sätt att garantera att även sådan information som inte är kommersiellt lönsam blir tillgänglig och att kvalitetsfrågorna hanteras med ett särskilt ansvar.

Frågan om den publika tillgången till EG:s rättsakter bör diskuteras på allvar. Ska EG:s förordningar, som varje svensk medborgare är skyldig att känna till, kosta pengar på en kommersiell marknad, medan svenska rättskällor är gratis?

Riksdagen ser Rixlex som en del av sitt informationsansvar gentemot medborgarna. Som ett led i detta kommer databaserna i Rixlex att bli tillgängliga på Internet via World Wide Web. Under våren kommer riksdagen att behandla ett antal motioner med anledning av regeringens IT-proposition som förespråkar att Rixlex ska vara helt gratis. Riksdagens IT-råd har uttalat sig i den riktningen och även förvaltningsstyrelsen kommer att få ta ställning till frågan under våren.

Ett gratis Rixlex innebär inte att myndigheter, kommuner eller andra informationsproducenter inom den offentliga sektorn behöver tillhandahålla sin elektroniska information gratis. Den frågan remissbehandlas just nu efter att Riksrevisionsverket lagt förslag till prispolicy. Det hotar heller inte ett enhetligt system för offentlig rätts- och samhällsinformation som stora användargrupper önskar sig och som jag här har talat om. Det går att sätta upp portar med betaltjänster framför sin egen butik.

Ett gratis Rixlex innebär också att alla kommersiella aktörer fritt kan hämta den information de önskar ur Rixlex för vidareförädling, antingen det sker i form av sammanställningar, bearbetningar eller via online-tjänster.

Jag ska inte här föregripa riksdagens beslut i frågan. Jag kan dock konstatera att det finns en opinion inom riksdagen som förespråkar ett gratis Rixlex som utgångspunkt för elektronisk rätts- och samhällsinformation. Oavsett vad beslutet blir tror jag det är klokt att ta vara på de möjligheter informationsteknologin nu ger för att i elektronisk form ge medborgarna tillgång till hela det regelverk de är skyldiga att känna till, genom enhetlig standard och samarbete förbättra effektiviteten i den offentliga sektorn och se rätts- och samhällsinformation som en nationell resurs.

JUSTITIEDEPARTEMENTET - GÖRAN SCHÄDER

Som rättschef i Justitiedepartementet är jag också utgivare av Svensk författningssamling (SFS). Min uppgift i dag är att belysa de frågor som presenterats i inbjudan till hearingen utifrån Justitiedepartementets roll som producent av databaser.

De databaser med författningar som ingår i Rixlex tillkommer i samband med utgivningen av SFS. Justitiedepartementet producerar också kommittébaserna i Rixlex. Därutöver har vi några baser med normgivningsbemyndiganden som ännu inte är allmänt tillgängliga.

Offentlighetsprincipen och tillgången till information

Jag tänkte börja mitt anförande med några ord om offentlighetsprincipen. Offentlighetsprincipen är ju något som vi med rätta är stolta över i Sverige. En av de frågor som Sverige driver kraftigast vid EU:s regeringskonferens är införandet av en offentlighetsprincip för EU-institutionerna. Inom EU pågår en debatt där frågor om offentlighet och frågor om tillgång till den offentliga sektorns information behandlas i ett sammanhang. Offentlighetsprincipen är därför en naturlig utgångspunkt för ett resonemang kring rättsinformationen.

Offentlighetsprincipen innebär ju bl.a. en grundlagsfäst rätt för medborgaren att ta del av allmänna handlingar. För kopior i större antal utgår avgift enligt avgiftsförordningen. När det gäller ADB-lagrad information gäller i princip samma regler som för traditionella handlingar. Det finns dock ingen skyldighet för en myndighet att tillhandahålla informationen på annat sätt än genom utskrift.

För att få tillgång till riksdagstrycket och SFS måste man abonnera och betala för informationen. Justitiedepartementet betalar kommunbibliotekens abonnemang på SFS och där finns trycket tillgängligt. Ungefär samma förutsättningar gäller idag för Rixlex. En avgift tas ut för uppkoppling mot basen men den är även fritt tillgängligt för sökning på kommunbibliotek och medborgarkontor.

Det strider alltså inte mot offentlighetsprincipen att tillgången till rättsinformationsbaser inte är avgiftsfri. Men man kan naturligtvis ändå resonera som så, att informationstekniken kan vara ett sätt att öka den enskildes möjlighet att få tillgång till offentlig rättsinformation. Om anslutning till baserna var gratis skulle givetvis tillgängligheten öka, åtminstone för dem som har råd med nödvändig utrustning.

Vad det handlar om är kanske till en del att hitta en rimlig avvägning mellan olika intressen. Jag tror dock inte att man skall överdriva motsättningarna mellan olika grupper i frågan om tillgängligheten av rättsinformation och annan offentlig information. Den enskilde medborgaren har t.ex. både intresse av att få viss information gratis och av att det finns en bärkraftig privat informationssektor. Det offentliga kan nog aldrig tävla framgångsrikt med den privata sektorn vad gäller användarvänlighet, kopplingar mellan olika register m.m.

De privata bolag som är verksamma inom informationsområdet har väl också intresse både av att det offentliga prissättningen är rimlig och att stora mängder information finns tillgänglig.

Vad kan vara fritt tillgängligt?

En av de diskussionspunkter som angetts för hearingen gäller vilken information som skall prioriteras i en ny lösning. Kort sagt: Vilken information talar vi om?

Rättsinformation kan ju tänkas omfatta mycket mer än bara lagar och förordningar. Jag vill därför försöka klargöra vad jag anser kan tänkas innefattas av en lösning som inte bygger på hel eller delvis finansiering av användarna.

Till att börja med förefaller det uteslutet att de register som omfattas av fastighetsdatasystemet eller bolags- och föreningsregistret och liknande register skall omfattas av en ny ordning. Jag ställer mig också mycket tveksam till att inkludera rättsfall till den kategori som kan förmedlas avgiftsfritt. När det gäller baserna med SFS och kommittédirektiv är det däremot fullt möjligt att välja en annan policy än idag. Likaså måste riksdagens information anses tillhöra denna kategori.

En annan typ av information som man bör diskutera i sammanhanget är myndighetsföreskrifterna. Av de regler som idag gäller i Sverige är majoriteten författningar som utgivits av myndigheter. Totalt gäller det 8 -12 000 författningar beroende på hur man räknar. Av dessa är cirka 3 500 beslutade av regeringen eller riksdagen. Man kan alltså med fog hävda att det ur den enskildes synpunkt är mycket viktigt att kunna ta del även av myndigheternas regler. Jag tror i och för sig att man bör börja med att diskutera baserna som ingår i Rixlex, men samma argument som finns för att öka tillgängligheten till Rixlex gäller även myndigheternas författningar.

När det gäller myndigheternas författningar m.m. finns ju redan idag en skyldighet för vissa centrala myndigheter att föra några register i det s.k. rättsdatasystemet. En tanke som man kunde diskutera är att införa en gemensam standard för myndigheterna som anger hur information skall göras tillgänglig. Den modell jag närmast har i tankarna är den som gäller i USA, nämligen GILS - Government Information Locator Service. Systemet omfattar alla federala myndigheter, beskriver den information som finns och ger verktyg för att komma åt informationen.

Krav på informationen

Något som aktualiseras av debatten om fri tillgång till rättsinformation är kvalitetsfrågor. När det gäller våra baser är idag tillförlitligheten mycket god i kommittébaserna och i registerbasen SFSR. Däremot är tillförlitligheten sämre i fulltextbasen SFST. Fulltextbasen har alltsedan den tillkom tyvärr innehållit felaktigheter. Detta beror på att texterna som återfinns i SFST är konsoliderade versioner av författningar. När ändringar sker av en författning måste en ny version av fulltexten göras. Detta arbete måste utföras genom manuell redigering och det är ofrånkomligt att fel uppstår. Det är egentligen samma arbete som utförs av lagboksredaktören fast med den skillnaden att lagboksredaktören har bättre resurser.

Om fulltextbasen är fritt tillgänglig ökar vikten av att informationen är pålitlig. Om man tar betalt för en tjänst finns det större möjlighet att varna för att baserna inte är helt pålitliga. Rixlex har t.ex. återkommande användarmöten där denna fråga tas upp och där Justitiedepartementet medverkar.

Man kan förmoda att fri tillgång leder till att fler personer som inte är medvetna om att det kan förekomma felaktigheter hämtar information från baserna. Detta ökar pressen på att vi sätter in ökade resurser på kvalitetskontrollen. Personligen ser jag inte detta som någon nackdel trots att det naturligtvis medför ökade kostnader. Det är ju även till stor fördel t.ex. i arbetet inom regeringskansliet att baserna blir mer pålitliga.

Justitiedepartementet har för ungefär ett år sedan ändrat fulltextbasen så att den nu visar både den gällande lydelsen av en författning och en lydelse som beslutats men ännu inte trätt i kraft. Tidigare togs gällande lydelse bort så fort en ändring beslutats vilket kunde förvilla användarna. Vad vi nu måste göra är att hitta ett fungerande

kontrollsystem där det departement som är ansvarigt för en författning också kontrollerar att fulltextbasen är rätt.

Frågan om datakvalitet leder naturligt in på en angränsande fråga, nämligen om baserna kan göras likställda med trycket. Idag äger ju som bekant SFS giltighet - läsaren skall kunna lita på att innehållet är korrekt och t.ex. kunna åberopa en felaktighet i texten som grund för rättsvillfarelse. Enligt min mening kan detta aldrig bli aktuellt för fulltextbaser med konsoliderade versioner.

Skälet till detta är, förutom att kvaliteten ännu är otillfredsställande, att författningarna faktiskt inte har beslutats i den form de återges i basen. Detsamma gäller ju för texter som finns i lagboken och andra sammanställningar av författningar. Exemplet med lagboken visar ju också att det inte är den formella giltigheten av texterna som leder till att en sammanställning av författningar används utan snarare att sammanställningen rent faktiskt har en mycket hög kvalitet vad avser tillförlitligheten.

Möjligt skulle man kunna inrätta vad man har kallat ett elektroniskt arkiv eller heloriginaldatabas för SFS där varje författning som finns i SFS även finns med samma utseende i en databas. Det är inte helt främmande att tänka sig att ge en elektronisk variant av SFS giltighet om man kan garantera närmast fullständig överensstämmelse med trycket. För att detta skall kunna ske återstår dock att lösa alla problem med datasäkerheten för baserna. Den som vill vara helt säker på en lydelse måste alltså inom överskådlig tid kontrollera med den tryckta texten.

Ett annat krav man kan ställa på informationen i en databas är att den är så heltäckande som möjligt. Detta krav uppfyller vi idag med undantag för enstaka bilagor som det av tekniska skäl varit svårt att lägga in.

Kostnadsaspekten

Frågan om finansiering är ur Justitiedepartementets perspektiv inte särskilt svår. För Justitiedepartementet som producent av databaser har det strängt taget ingen betydelse om tillgången till baserna är gratis eller inte. SFS-baserna tillkommer i samband med att den tryckta versionen färdigställs. På sätt och vis är SFS-baserna en restprodukt av SFS.

Idag sker tryckning av SFS med en relativt ålderdomlig metod med manus, korrekturläsning m.m. En försöksverksamhet, heloriginalprojektet, har inletts som syftar till att förkorta kedjan genom att den ansvarige för en författning själv framställer författningen så som den skall tryckas och det är vår förhoppning att vi inom något år kan göra framställningssättet effektivare.

Departementet får ingen ersättning idag för baserna och kostnaden för framställningen vägs mer än väl upp av den nytta som regeringskansliet har av baserna i sitt arbete. Idag arbetar uppskattningsvis en och en halv till två årsarbetskrafter med framställning av baserna. Gratis tillgång skulle kanske minska efterfrågan på den tryckta utgåvan av SFS vilket ger något ökade kostnader för framställningen av denna. I övrigt är det svårt att se att fri tillgång skulle medföra ökade kostnader för Justitiedepartementets del. Däremot drabbas Riksdagen av ett visst inkomstbortfall.

Hur går vi vidare?

De baser som inledningsvis kan tänkas bli offentligt tillgängliga kostnadsfritt är idag samlade i Rixlex. Rixlex är riksdagens informationssystem och beslutanderätten över systemet tillkommer riksdagen. Om en ny policy skall börja tillämpas är det naturligt att riksdagen fattar beslut om det på grund av frågans grundläggande karaktär. Det är

väl allmänt bekant att regeringen i den s.k. IT-propositionen gjort vissa uttalanden om att databaser med grundläggande rättsinformation bör vara avgiftsfria. Regeringens IT-proposition behandlas nu i trafikutskottet. Med tanke på de uttalanden som gjorts i propositionen avvaktar vi med en viss spänning resultatet.

FÖRENINGEN AUKTORISERADE REVISORER, FAR - MARGARETA DAMBERG

FARs roll och verksamhet

FAR har de flesta av landets ca 2.300 auktoriserade revisorer som ledamöter och dessa i sin tur når större delen av Sveriges företag. FAR har en ledande roll när det gäller utveckling, utbildning och information inom revisorernas verksamhetsområde. ”Hävstångseffekt” när FAR sprider rättsinformation till sina ledamöter och detta når ut till företagen. Andra branschorganisationer har samma roll på sina områden, även om vi har utvecklat vår roll som informationsförmedlare mycket långt genom vårt dotterbolag FAR Förlag AB.

FAR Förlags roll och verksamhet

FAR Förlag har en omfattande utgivning av böcker, tidningar och elektroniska hjälpmedel. Ex:

1. fyra årliga samlingsverk med bl.a. lagstiftning om bolag, föreningar, stiftelser, bank, försäkring, börs och värdepapper, redovisning, revision m.m.
2. ett nyhetsbrev på samma områden (20 ggr/år)
3. andra böcker med ny lagstiftning inkl. förarbeten, t.ex. om de nya årsredovisningslagarna
4. en CD ROM-skiva *FAR CD* med nära 40 databaser med allt detta material och dessutom hela skattelagstiftningen

Som informationsförmedlare har vi behov av snabba och tillförlitliga uppgifter om vilka beslut som tagits i riksdagen och om den exakta lydelsen av beslutade lagar. Vårt behov är särskilt stort vid årsskiftet och halvårsskiftet, men även löpande för vårt nyhetsbrev *FAR INFO* och vår tidning *Nytt från revisorn* som går ut till över 80.000 företag.

Vi har vid vårt arbete med att sprida snabb och korrekt information till våra ledamöter och landets företag upplevt ett antal problem och brister med den nuvarande databasinformationen från lagstiftnings- arbetet.

Problem och brister med nuvarande rättsinformation

En korrekt version av gällande lagtext på datamedia finns inte att få varken från departement eller riksdag. Detta innebär en försening i informationsspridningen från bl.a. oss till dem som har behov av tillförlitlig lagtext. Vi måste invänta den tryckta SFS, varefter vi motläser texterna två gånger och har två kvalificerade kontrollgenomgångar av att ändringarna inarbetats rätt i lagtexten.

EU:s rättsakter på svenska finns överhuvudtaget inte tillgängliga på datamedia från departement eller riksdag. Detta innebär att vi är hänvisade till att återge fotokopierade sidor ur EGT, dvs de Europeiska Gemenskapernas Officiella Tidning, i våra böcker eller, om vi vill kunna återge texten i våra databaser, låta scanna och motläsa texterna. Tidskrävande och dyrt.

De senaste två årens SFS med lagändringar återger ibland en paragraftext där den närmast föregående lagändringen inte återgivits korrekt. Detta kan *kanske* bero på att den som arbetat in ändringarna i lagtexten vid departementet utgått från de icke tillförlitliga textdatabaserna från Justitiedepartementet (denna företeelse har blivit vanligare under de senaste två åren). Departementet brukar sådana gånger omgående bekräfta misstaget men säger att den felaktiga lydelsen ändå måste gälla tills ny SFS utfärdats. Detta leder till stor osäkerhet, förseningar och fördyringar vid lagsamlingsarbetet eftersom vi har beslutat att alltid motläsa hela SFS-texten vid lagändringar, dvs. även de delar som inte har streck i kanten och alltså inte ska ha blivit ändrade.

Den som vill utnyttja Riksdagens fulltextdatabas med lagtext för att i sin tur tillhandahålla texterna på datamedia till sina avnämare (t.ex. FAR Förlag via vår CD ROM-skiva *FAR CD* till landets auktoriserade revisorer) får betala royalty på försäljningen till staten. Detta är de facto en ny sorts skatt på försäljningen och, så vitt jag förstår, ett avsteg från avgiftsförordningen (1992:191) där det ju sägs att staten får ta ut en *avgift som medger kostnadstäckning*.

Även myndigheters föreskrifter bör tillhandahållas med krav på tillgänglighet, aktualitet och korrekthet. Vi har tyvärr dålig erfarenhet av bl.a. Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd. Den text myndigheten kan tillhandahålla på datamedia är inte likalydande med den tryckta versionen och äldre föreskrifter finns överhuvudtaget inte digitalt lagrade. Även här finns risken att tjänstemännen inte är medvetna om att texten i databasen inte är korrekt, utan använder felaktiga texter i sitt föreskriftsarbete.

Krav och önskemål

Vi anser att staten bör tillhandahålla snabb och korrekt information om innehållet lagar och förordningar och även lagförarbeten. SFS, EU:s rättsakter och lagförarbeten bör prioriteras, men även enskilda myndigheters föreskrifter bör på sikt tillhandahållas på samma villkor. Vi anser att texterna ska tillhandahållas mot en avgift endast för kostnadstäckning.

LO-RÄTTSSKYDD AB - KURT JUNESJÖ

En praktikers syn på juridiska databaser som arbetsredskap

Jag är inte expert på data eller datainformation utan användare. Jag kom in på att använda datamediet på ett bakvänt sätt. En jurists främsta egenskap är att hålla reda på papper. Men trots att jag är jurist så är jag väldigt dålig på papper. Jag använder datamediet som mitt pappersstöd.

Ett exempel. Vi arbetar mycket mot arbetsdomstolen. För ca 10 år sedan kom det dom i ett mål som handlade om vem som var skyldig att hålla med hänslås på byggarbetarnas skåp. ADs ordförande Hans Stark använde detta egentligen ganska ointressanta problem i domen som utgångspunkt för att beskriva olika sätt att sluta kollektivavtal. När jag vill hitta denna fyndigt prejudicerande dom - som jag inte har sparat i mina papper - söker jag på ordet hänslås i Rättsdatabasen och får upp tre referenser. Den ena är denna dom. Det är ett exempel på att använda datamediet. Men det är kanske inte det mest seriösa sättet. Det finns andra sätt.

På rättsskyddet sysslar vi ganska mycket med EG-rätt. Databasen Celex som finns i rättsbanken ger här en utomordentlig möjlighet att snabbt kunna leta fram material genom s.k. indexsökning, t.ex. samtliga rättsfall som avdömts på en viss författning. Som praktiker är det viktigt att få fram dessa snabbt.

Använda databaser på min arbetsplats

På LO-Rättsskydd har vi följande rättsinformation på data:

- Rättsbanken on-line
- Rixlex ringer vi upp
- På CD från Norstedts CD-lag, CD-praxis
- CD-juris som är ett litteratursökningssystem
- från Arbetarskyddsstyrelsen, CD-expertB som bl.a. innehåller arbetsmiljöbestämmelser

Praktikerns krav på en rättsdatabas

Utifrån det praktiska arbetet som vi bedriver, skall jag beskriva de önskemål om förändringar på databaserna som vi har för att anpassa dem till våra behov. CD-medierna ligger på CD-växlare. Tyvärr används inte dessa baser särskilt mycket.

Norstedts CD-söksystem är jobbigt. Som praktiker har man inte tid att sätta sig in i olika söksystem, utan man vill ha fram informationen snabbt. Om söksystemet kräver att man måste lära sig komplicerade unika kommandon och sökvägar, söker man informationen på annat sätt om möjligt. Den nya version som Norstedts tagit och som ska vara bättre har jag inte prövat.

CD-juris en databas med juridisk litteratur, mycket bra, lättsökt, används en hel del

CD-expert - där finns Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter. Väldigt lättsökta. Problemet är att den slutar 1995. Den är inte uppdaterad, det är ett hinder som gör att man söker sig till andra register.

Min erfarenhet är att när man konstruerar dessa typer av medier sker det inte från användarnas behov utan från teknikernas system. Det gör att vi som använder dem får svårigheter.

Rixlex. Det är bra att den blir gratis men vi använder den inte särskilt mycket. Den är jobbig att söka i och inte särskilt användarvänlig, som jag upplever den. Rixlex används därför ganska lite trots att den har ett för den praktiske juristen bra innehåll.

Rättsbanken är den bas som vi av naturliga skäl använder mest. Den är förhållandevis användarvänlig och har som arvtagare till det tidigare offentliga systemet det, i vart fall ur vår synpunkt, användbaraste innehållet. Den uppdateras dessutom generellt sett ganska snabbt.

Domstolspraxis

Jag börjar genomgången med *domstolspraxis*. Där tycker jag att rättsbanken är ett väldigt bra och tillgängligt sökmedium. Man har nu lagt in särskilda sökmallar som gör det lätt att hitta. Tyvärr är indexsökning, vilket är en generell erfarenhet från rättsbanken osäkert. Om man t.ex. söker i basen ARB4 som innehåller AD-domar med indexordet ränta, alternativt räntelagen i fritext ger index ger endast 2 träffar fast det finns 5-6 avgöranden, fritext ger 100-tals träffar och alltså helt oanvändbart. Indexen är alltså ofullständiga. Man kan inte lita på dem. Det gör datamediet otillfredsställande och osäkert. Det är inte bra. Men om man vill ha en snabb bild av rättsläget utan krav på fullständigheten är det mycket snabbt. Får alltså användas med förstånd.

Myndighetsförfattningar och myndighetspraxis

Myndighetsbaserna -är ”sällananvändningsbaser”. De är mycket få i rättsbanken. Det finns andra myndighetsbaser som jag också skulle vilja ha.

Arbetarskyddsstyrelsen avgör ofta mål som gäller t.ex. skydds- ombuds stoppningsrätt. Målen går ofta inte vidare till regeringen. Målen är väldigt svåra att få tag i. Man får ringa till Arbetarskyddsstyrelsen och begära dem men måste då veta vilket fall man söker. Man blir annars beroende av den myndighet som själv har utfärdat beslutet.

Datainspektionens praxis finns inte på datamedium, såvitt jag vet. Inspektionen är central tillsynsmyndighet när det gäller indrivning. Myndigheten avger rekommendationer och beslut. Kontrollerar dessutom datalagens tillståndssystem.

Vägledande beslut får jag tag i genom att ringa till inspektionen. Det är otillfredsställande.

Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnds praxis fanns tidigare i Rättsdatabasen. Finns inte längre. Disciplinärenden som rör sjukvårdspersonal får man numrera tag i endast genom att ringa till myndigheten. I och för sig kan man söka i Kammarrätts- och Regeringsrättsbaserna, men man kan inte få tag i mängden av ärenden t.ex. ärenden som rör ett speciellt problem som inte gått vidare till högre instans.

Större tillgänglighet rättssäkerhetsfråga

Här är en större tillgänglighet när det gäller myndighetspraxis en klar rättssäkerhetsfråga och **jag** tycker att det borde vara en central anordning. Man skall inte behöva gå ut till varje myndighet och fråga. Utspridda databaser på respektive myndighet är enligt min mening inte heller meningsfulla. En fulltextdatabas skall ligga centralt. Om den heter Rixlex eller Rättsdatabasen är för användaren ointressant. Det bör finnas samlat.

Rixlex är i och för sig bra som tanke, men införandet av Rixlex var ett misslyckande för oss som jobbar med data. Nu har vi fått två stycken olika databaser med i stora delar samma typ av information Det är ett resursslöseri för ett så litet rättssystem som Sveriges och ett misslyckande när det gäller att få ett elektroniskt heltäckande regel- och praxisinformationssystem.

Författningar i rättsbanken är försedda med buggar. Trots detta är det elektroniska mediet överlägset ur den praktiserande juristens synpunkt när det gäller att få tag i en författning snabbt inom ett område som man inte är insatt i.

Jag använder dessa baser väldigt mycket för att få tag i en relevant författning när jag inte kan rättsområdet. Jag kompletterar med kontroll av särskilt viktiga bestämmelser. Blixtnabb tillgänglighet till senaste version är en väldig lättnad för en praktiserande jurist.

Myndighetsförfattningarna i Rättsbanken är inte särskilt många. Det är anmärkningsvärt. Den är sannolikt den största mängden författningar i Sverige. Enligt författningssamlingsförordningen har 52 myndigheter rätt att meddela författningar. De flesta finns inte tillgängliga på IT-mediet.

Fler författningar tillgängliga i centralt söksystem

Några exempel på sådan författning som bör var tillgängliga:

Fiskeriverket - att behöva beställa hela författningssamlingen från verket är inte rimligt för advokaten som får fiskaren som klient någon enstaka gång.

Räddningsverket - ganska ofta har vi chaufförer som kör farligt gods. Föreskrifter meddelas av räddningsverket. När åklagaren skall veta vad han skall åtala chauffören för, så måste han vända sig till Räddningsverket och verket skickar de författningar som de anser vara tillämpliga. Domstolen gör på samma sätt och även ombuden om de är så ambitiösa att de vill skaffa en egen bild av författningsbakgrunden.

Det innebär att man som praktiserande jurist blir beroende av den tillämpande myndighetens uppfattning om vilka författningar som är tillgängliga eller så får man skaffa sig hela räddningsverkets författningssamling på tre tjocka pärmar. Detta är "sällanvändningsmaterial" som aldrig kan bli kommersiellt gångbart, men som ur rättssäkerhetssynpunkt egentligen är nödvändigt att lyfta in på en central databas.

Dataspäktionens författningar som reglerar ett av advokatens vanliga arbetsområden, inrivningsverksamhet, finns inte tillgängligt i datamedium. Man måste beställa en prenumeration på papper. Från Dataspäktionen!

Centrala Studiestödsnämnden - man får vända sig till nämnden för att få veta vilka författningar som gäller, vilket också är självklart är otillfredsställande.

Det här visar att det finns en grundläggande rättsosäkerhet när det gäller möjligheten för en praktiserande advokat att skaffa sig en överblick över de rättsregler som gäller så snart det rör sig om myndighetsförfattningar. Att man i denna omfattning har delegerat ut författningsrätten till myndigheterna är en utveckling som skett på de sista 10-15 åren. Tidigare kunde man läsa svensk författningssamling och därigenom få en heltäckande bild av vilka författningar som gällde. Det kan man inte längre.

EG-rätten ska finnas på svenska i svenska databaser

EG-rätten är väl representerad i CELEX på rättsbanken. Men Celex finns endast på engelska i Sverige. Stora delar av EG-domstolens domar årgång 1993 saknas vilket enligt uppgift beror på att de ännu inte helt har översatts till engelska. Endast de domar som finns publicerade i EG-domstolens domssamling finns i fulltext i CELEX: De övriga får man söka med ganska stort besvär på annat sätt. Också denna databas är alltså ofullständig, men det kan vi ju inte göra mycket åt i Sverige.

Det finns EG-rättsakter på svenska, elektronisk sökbara. I samband med att vi fick EES-avtalet fick vi tillgång till de rättsakter som var aktuella då på svenska. Här finns alltså ett unikt författningsmaterial som till stora delar inte är publicerat i SFS.

Ett självklart krav från en praktiserande jurist är att gällande författningstexter och prejudikat finns på svenska.

EG-domstolens domar översatts nu löpande men vare sig de äldre eller de nya finns på datamedium. I vårt fall de domar som kommer nu borde göras direkt tillgängliga på datamedium. På det sättet skulle man i alla fall få en början till en domssamling på svenska. Varför sker inte det? Jag vet inte? Men på sikt måste självfallet samtliga EG-domstolens domar finnas på svenska. Att inte prejudikat till gällande svensk lagstiftning finns tillgänglig på svenska är anmärkningsvärt.

Jag har i min genomgång av de kompletteringar jag anser nödvändiga utgått från rättsbanken. Det beror på att rättsbanken är det fullständigaste söksystemet och det mest lättillgängliga som finns idag. Det innebär inte att jag menar att rättsbanken skall vara det system som juristen skall söka på i fortsättningen. Det har jag ingen uppfattning om. Men att det skall finnas ett samlat rättssinformationssystem där juristen ska kunna hitta all gällande tillgänglig information, både författningar och praxis är egentligen ett ganska självklart krav.

Ett centralt rättsdatasystem är en fråga om rättssäkerhet

Det är ett glädjande besked vi fått idag att staten har ändrat inställning när det gäller skyldigheten att tillhandahålla denna information på datamedium. När vi tidigare har begärt detta har det sagts att det inte varit statens uppgift.

Rättssäkerheten är statens ansvar. Skall en domstol kunna döma en person till ansvar är det ett självklart krav i en rättsstat att staten skall bereda medborgaren eller den som företräder honom tillgång till det material som domen grundas på. Skall man dömas för brott mot tullförfattningarna skall den praktiserande juristen lätt kunna få fram tullförfattningarna. Det kan han i dag. De finns på rättsbanken. Är inte gratis. Men överträder en lastbilschaufför Räddningsverkets författningar hur han skall transportera sitt gods kan han bli dömd till fängelse eller böter och bli av med körkortet. Dessa författningar finns inte tillgängliga på datamedium för den vanlige praktiserande juristen.

En annan sak. Det jag talat om - myndighetsföreskrifter och myndighetspraxis - är "sällananvändningsmaterial" för den vanlige praktiserande juristen. Det är inte rimligt att en advokat skall behöva prenumerera på samtliga myndigheters författningssamlingar för att kunna hålla dem aktuella om han eventuellt får något eller några ärenden på året som t.ex. rör en åkare som åtalas för att ha kört bilen med överlast eller en transportör som brutit mot tullförfattningar. Det är vare sig ekonomiskt eller praktiskt möjligt. Man får helt enkelt lita på det material som åklagaren skaffar fram i brottmålet är korrekt och fullständigt. Det är otillfredsställande. Ligger materialet på en lättillgänglig central bas kan man på ett helt annat sätt ta tillvara klientens intresse. Och det här är ingen fråga om att minska kostnaderna för advokaten som här skulle göra någon slags företagsekonomisk vinst. Kostnaden för denna typ av material drabbar i alla fall i sista hand klienten. En advokat driver ingen Ebberöds bank, ger verksamheten honom inte tillräcklig avkastning för att skaffa in material har han inga ekonomiska möjligheter att själv stå för fiolerna.

När det gäller myndigheters författningssamlingar är de i regel mycket omfattande. Det är ett annat skäl för att de skall finnas på datamedium. De blir överskådliga, lätta att hitta i, och det går snabbt få fram aktuell information.

En annan viktig sak är att man genom att lägga sådant material i en gemensam databas tvingar man fram en standardisering, som annars inte kommer att komma till stånd hur mycket man än söker tvångsreglera fram standardisering. Om materialet inte standardiseras blir det endast myndighetens egna experter som i bästa fall kan hitta i materialet.

Vidare behövs en snabb uppdatering. Det får man inte idag. Det kan man få genom det elektroniska mediet.

När de gäller europainformationen är den så omfattande att det inte finns möjlighet för en praktiserande jurist att hitta i den om man inte får den databuren.

Ett centralt databuret rättsinformationssystem är en rättssäkerhetsfråga, inte en fråga som ska överlämnas åt marknadskrafterna. Då kommer vi endast att få de kommersiellt gångbara delarna. Ett litet språkområde som Sverige kan inte få hela den nödvändiga rättsinformationen kommersiellt gångbar. Marknadskrafterna kommer att utveckla och förbättra tillgängligheten och arbeta upp lönsamma speciella nischer, och det behövs också. Men den grundläggande rättssäkerheten är statens uppgift.

JOURNALISTEN - LARS ILSHAMMAR

Jag vill fresta er med en liten tankelek:

Tänk er ett ögonblick att det var tryckpressen, inte datornätverken, som just hade tagits i offentligt bruk, att vi hade samlats här idag för att diskutera rättsinformation och boktryckarkonst.

Hur skulle vi då betrakta de nya möjligheterna att sprida information? Skulle vi mäta med den gamla teknikens mått; munkar som långsamt präntade varje sirlig bokstav för hand med gåspenna på pergament? Skulle alltså vi sätta priset på tryckt information utifrån vad en handskrivna bok kostar att framställa? Eller, skulle vi inse, ta till oss och nyttja det faktum att tryckpressen klarar att göra samma jobb på en bråkdel av tiden till en bråkdel av kostnaden?

Svaret verkar självklart - tryckpressen innebär en revolution i information, ett fundamentalt genombrott för möjligheterna att sprida information till många, snabbt och billigt. Att låta den plitande munken bilda norm för trycktekniken vore en minst sagt egendomlig, för att inte säga konservativ, för att inte säga reaktionär tanke.

Ändå är det precis vad många politiker och myndigheter i Sverige gör när de tar den gamla trycktekniken till utgångspunkt för prissättning av och tillgänglighet till elektronisk information. För att jag ska få logga in mitt modem i riksdagens databas Rixlex, där grundläggande rättsinformation som lagar och förordningar lagras elektroniskt, måste jag först betala 6 000 kronor. Priset är beräknat på tryckkostnaden.

Men att en årgång av riksdagstrycket kostar ungefär 6 000 kronor i pappersform blir naturligtvis helt oväsentligt om samma material distribueras via datornätverk. Kostnaden för att kopiera och sprida information som en gång har lagrats elektroniskt är ju försumbar. Några modem och ett par telefonlinjer är allt som behövs, och det kan väl knappast vara någon betungande investering i en tid när riksdagen funderar på att bygga om sin kammare för flera hundra miljoner för att göra den mera massmedialt tilltalande.

Ett annat exempel:

Enligt en färsk utredning från Riksrevisionsverket bör principen vara att i framtiden ta ut full kostnadstäckning av medborgarna för, som det heter, ”offentlighetens distribution av informationstjänster”.

”Den föreslagna prissättningsprincipen innebär att avgifterna för uttagen skall beräknas så att samtliga kostnader för att framställa och distribuera uttagen täcks”.

Så säger en av utredarna, som förresten ska finnas med här idag.

Samtliga kostnader? Vad betyder det? Ska vi räkna in lokalhyra, utbildning och löner till tjänstemännen, programvara, inköp av dator, kanske tjänstebil och pensionsförsäkring? Här öppnar sig ett svalg av godtycke.

Utredningen konstaterar också, förnöjt som det verkar, att myndigheter minsann inte är skyldiga att lämna ut upptagningar för ADB i annan form än utskrift.

Innebörden blir, som Ola Larsmo - också han här ibland oss idag - har konstaterat i en artikel i Dagens Nyheter, att offentlighetsprincipen bara tycks gälla när det är frågan om den gamla sortens uppgiftslämnande - kopia på papper. Gäller det däremot information i elektronisk form, som säkert blir det självklara i framtiden, då råder självkostnadsprincipen - vad den nu kan tänkas innebära.

Vad jag vill komma fram till är att svenska myndigheter - exemplifierade här med riksdagen och RRV, inga oväsentliga aktörer alltså - i första hand verkar se svårigheterna, i andra hand affärschanserna, men inte ens i tredje hand de demokratiska möjligheterna som informationstekniken frigör. Vi har många svårigheternas advokater men få möjligheternas ambassadörer. Det är mera av reaktioner än aktioner, mera ”vad ska vi nu göra åt det här problemet då?” än ”oj, vilka fantastiska möjligheter!”.

Vi ser idag en tendens hos statsmakterna att betrakta elektronisk information, inte som en universell medborgerlig rättighet, utan som ett sorts ekonomisk tillgång eller råvara som det gäller att kapitalisera närhelst den efterfrågas av aktörer på ”informationsmarknaden”.

Information kostar pengar att ta fram, därför krävs kostnadsmedvetande och affärsmässighet hos det offentliga när det handlar om informationshantering - så tycks resonemanget gå.

Vad säger då det mest auktoritativa politiska dokument som vi har tillgång till idag? Nog ges det väl klara besked i den uppflaggade IT-propositionen om att offentlighetsprincipen ska tillämpas också i datorrymden? Tyvärr inte.

Propositionens skrivningar är genomgående svaga och vaga. Så här heter det t.ex. på sidan 51 om Rixlex:

”Regeringen anser att offentliga rättsdatabaser med grundläggande information om den svenska lagstiftningsprocessen och svenska rättskällor bör tillhandahållas utan särskilda avgifter på sikt. Åtminstone bör dessa kunna omfattas av de riktlinjer för prissättning av informationstjänster som regeringen angivit för andra centrala grunddatabaser.”

Anser. Bör. Åtminstone. På sikt.

Med andra ord - information om vitala demokratiska beslut och processer ska i alla fall inte kosta mer än någon annan köpevara från regeringens informationsbutik.

Slutsatsen som ligger snubblande nära till hands är att den politiska viljan att använda IT som demokratiredskap, eller för den delen för att underlätta tillgången till grundläggande rättsinformation, till stor del saknas i Sverige. Det kan ju inte gärna vara frågan om bristande resurser med tanke på att regeringen ska inrätta ett särskilt informationskontor med ett 20-tal informatörer och att riksdagen just har öppnat informationsbutik i fint läge i Gamla stan.

Något stort med kanske avgörande betydelse för demokratins förutsättningar håller alltså på att ske inom staten. Har man känsla för dramatiska historiska paralleller kan man säga att det 80 år efter Verner von Heidenstam är risk för att medborgarrätten återigen kommer att mätas i pengar.

För ett land som ofta håller upp sin offentlighetsprincip som föredöme inför omvärlden, idag inte minst i EU-sammanhang, borde den här smygande kommersialiseringen av den offentliga insynen vara något besvärande.

I en nordisk jämförelse framstår Sverige som en snål och efterbliven nation. I Norge har man utan större grubbel kommit fram till att olika slags elektronisk samhällsinformation naturligtvis ska vara gratis. I Danmark ska alla få tillgång till offentliga publikationer via ”det offentliga elektroniska servicenet”. Här i Sverige gäller alltså full kostnadstäckning. Man kan något elakt säga att Sverige ur demokratisk synpunkt faktiskt redan spelar i informationssamhällets B-lag.

Men, så behöver det naturligtvis inte vara. Det finns ingen naturlag, eller någon egenskap inbyggd i den nya tekniken som säger att offentligheten måste krympa när information blir elektronisk. Alldeles tvärt om. Precis som en gång tryckpressen skulle IT kunna bli ett genombrott för offentlighet och demokrati, ett mäktigt nytt instrument för medborgarnas insyn och kontroll av sin överhet.

Svensk yttrandefrihet och offentlighetstradition, rotfast i 1700-talet, samspelar på ett förunderligt sätt med 1990-talets nätideologi, den som lite slagordsmässigt kan sammanfattas i uttrycket ”information want’s to be free”. Mot denna idéhistoriska allians står nu den föråldrade datalagen, byråkratisk stelbenthet och, tycks det, ett ekonomiskt nyttotänkande som betraktar offentlig information i första hand som ett nytt affärsområde. Framför allt, tror jag, saknas den politiska viljekraften.

Ska offentlighetsprincipen upphöra när offentlig information överförs från papper till elektroniska media? Eller kan offentligheten utvidgas, rättsinformation nå fler snabbare och billigare, med informationsteknikens hjälp?

Se där själva essensen av vad dagens diskussion borde handla om. Och det som avgör utfallet är inte längre tekniken, utan idéerna och viljan.

Ska jag nu till sist närma mig den praktiska verklighetens nivå, så vill jag helt kort trycka på vikten av att sätta upp tydliga, mätbara mål om det ska vara möjligt att flytta fram positionerna inom området IT och rättsinformation:

- Inom tre månader ska Rixlex ha öppnats för fritt elektroniskt utnyttjande.
- Inom ett halvår ska alla verk, myndigheter och departement kunna nås via e-post.
- Inom ett år ska all grundläggande offentlig information som riksdagstryck och propositioner finnas elektroniskt och gratis tillgängliga i samma stund som de offentliggörs.
- Inom ett och ett halvt år ska en ny datalag vara antagen och ha trätt i kraft.
- Inom två år ska alla offentliga handlingar inom stat, landsting och kommuner kunna nås elektroniskt.

Det är precis sådana bestämda politiska signaler som krävs för att något ska börja hända. Låt oss alltså befria den stackars munken ur klostret och äntligen utrusta honom med en uppsättning moderna skrivdon!

SVERIGES ADVOKATSAMFUND - PETER DANOWSKY

Advokatbyråer är kunskapsföretag. Den kunskap vi tillhandahåller är delvis samma kunskap som myndigheterna förfogar över, allt ifrån lagstiftarens förarbeten till tillämpningen av lagar och förordningar.

Det är då självklart att vi skall förfoga över samma information som de som tillämpar, beslutar och dömer. Vi skall kunna förfoga över den samtidigt som myndigheterna och till en kostnad som inte gör att allmänheten genom dess företrädare, vanligen en advokat, är i ett underläge i förhållande till myndigheten.

Det är ett samhällsansvar, ett rättssäkerhetsansvar för myndigheterna att tillgodose det behovet. Varje försening, varje fördyring är i praktiken en urholkning av de rättssäkerhetskrav som är rimliga att ställa.

Det behövs en effektiv rättsinformationshantering. Ingen skall hamna i underläge på grund av att relevant information av någon anledning inte var tillgänglig. Jag bortser därvid från lättja och bekvämlighet.

Problemet måste sättas i samband med den relativa urholkning av rättssäkerheten som på olika sätt sker; begränsningar i överprövning av tingsrättsdomar, urholkning av rättshjälpen. Det drabbar allmänhetens möjligheter att få kvalificerat biträde och om man inte tillgodoser informationsbehovet effektivt ökar diskrepansen mellan dem som har tillgång till information och dem som inte har det.

Egentligen skulle man önska att rättsinformationen vore lika effektiv som informationen om ekonomiska förhållanden - börskurser, valutakurser, ränteförändringar - dvs marknaden hade omedelbart tillgång till all offentlig information samtidigt. Om man överför vad som gäller för ekonomisk information till rättsinformation skulle inga rättsförluster behöva lidas för att någon inte hade tillgång till all relevant information.

Den förbättrade informationshanteringen kommer också att medföra andra arbetssätt för oss som har kontakt med myndigheter, framförallt med domstolar. Det är en otymplig hantering att skaffa informationen, överföra den till papper, skicka in till domstolen med fax eller post och sedan föredra den muntligt för domstolen igen, om den ändå finns tillgänglig hos domstolen. Förbättring av informationsöverföringen och referenssystem kommer naturligtvis.

Till sist: Jag nämnde att möjligheterna att få överprövning i hovrätt begränsas. Då kommer intresset för tingsrättsdomar att bli större. Tingsrättens domar är redan nu en viktig rättskälla. Även om de inte är prejudikat är de intressanta i flera hänseenden. Dels innehåller de ofta en förträfflig redovisning av rättsläget dels stannar många mål i tingsrätten; många rättsfrågor kommer inte längre och får aldrig bättre belysning än i tingsrätten. Vidare är det av stort värde att veta hur tingsrätten har dömt i likartade rättsfrågor innan prejudikat finns. Behovet av tillgång till tingsrättsdomar är underskattat. De behövs i en databas.

NORSTEDTS JURIDIK AB - PATRIC HAMILTON

Norstedts Juridik är utgivare av den svenska lagboken, lagkommentarer, CD-ROM produkter, tidskrifter, lösbladstitlar, seminarier och nyhetsbrev. Vi ger ut produkter under namn som Norstedts Juridik, Juristförlaget, Publica, Beyronds, Snogeholms utbildning och Fateco. Vi är 70 personer som dagligen arbetar med att bearbeta och förädla normativ information.

Rättsinformation och IT rymmer sammantaget stora möjligheter. Där rättsinformationen begränsas av volym och sökmöjligheter kan IT kompensera denna begränsning. Att skapa system där tryckets omedelbarhet och enkelhet paras med den digitala teknikens snabbhet, djup och flexibilitet är uppenbart tilltalande.

Vilka är användare av rättsinformation? Användaren är förstås formellt vi alla men i realiteten ett visst antal typiska grupper som är i behov av och efterfrågar olika former av information. Från den rättssökande allmänheten till den praktiserande juristen. Från individen som söker bygglov till den yrkesverksamme socialchefen som är satt att tillämpa gällande sociallagstiftning. Från den facklige ombudsmannen till den yrkesverksamme personaladministratören. Alla dessa är i varierande omfattning i behov av information. Och för alla dessa olika grupper är det naturligtvis inte en fråga om intresse av rättsinformation så där i största allmänhet, informationen är i allmänhet av kritisk betydelse för resultatet. Rimligen står därför nivån på kunskapen om reglernas innehåll och tillämpning i någon slags proportion till hur effektivt samhällskroppen fungerar.

Skillnaderna mellan användargrupperna är mycket stora. Helt obearbetad grundtext från staten är många gånger inte användbar utan bearbetning och anpassning. Vi måste också acceptera att vissa skeenden har den grad av komplexitet att den egentliga användaren måste vända sig till ett ombud. Och ombudet måste bygga sitt handlande på relevant information.

Min utgångspunkt är att den mest effektiva lösningen för att tillgodose olika användares behov av rättsinformation är att det finns fungerande och väl strukturerade statliga system för rättsinformation som samverkar med enskilda aktörer på marknaden. Efterfrågan varierar starkt, det finns inte en lösning eller ett system som tillgodoser samtliga användares behov.

Det behövs därför en mångfald lösningar och produkter som självständigt och självmarkerande måste exponeras mot användargrupperna.

Men trots detta finns ett behov av centralisering, eller för att uttrycka det annorlunda, det finns ett klart behov av en ny lösning. Min uppfattning är att huvudfrågan, vad gäller statens agerande i fråga om rättsinformation och IT, är att mycket starkt prioritera standardisering av struktur och lagring av informationen som sådan. En

sådan standardisering skulle syfta till att effektivisera såväl statens interna informationsflöden som informationsproducenternas möjligheter att utveckla anpassade och därmed tidsbesparande och kvalitetshöjande produkter. Eller mer konkret uttryckt: det finns idag ett stort antal olika tekniker för att bearbeta text. De har i allmänhet gemensamt att de utgår från en digital grundform. Därefter uppstår skillnader. Olika tekniska system används, olika leverantörsspecifika lösningar florerar starkt, vilket sammantaget gör att avsaknad av enhetlighet är uppenbar.

Jag skulle vilja se att varje svensk myndighet arbetar efter ett gemensamt uppmärkningssystem. Ett logiskt uppbyggt och medieneutralt system som inte var beroende av en speciell leverantör eller programvara. Ett system som skulle kunna möjliggöra att statens organ hade full kontroll över sin information och fullt ut kunde utnyttja den digitala teknikens möjligheter. Här skulle uttags- och sökmöjligheter, hypertextlänkar och automatiserade innehållsförteckningar öka i betydelse i takt med systemets utbyggnad.

Utvecklingen av SGML, som står för Standard Generalized Mark-up Language, är enligt min mening det mest hoppingsvande system som går i denna riktning. Tekniskt kan SGML beskrivas som "ett formellt deklarationsspråk, som entydigt instruerar dokumentanalytiker och processorer (program och databaser) så att de kan översätta märkorden och dess funktioner till sin egen miljö för lagring och bearbetning av ett dokument utan att dess logiska struktur påverkas". För en lekman innebär detta mernyttjande och mervärde. En statligt väl uppmärkt utredning kan lätt exporteras eller importeras till andra dokument men öppnar också direkt mot information som den hänvisar till, en hänvisning till, en författning, ett EU-direktiv, en proposition eller liknande - här blir utredningen i sin digitala form inte en sluten tingest, utan en dörröppnare mot omvärlden. Med ett utbyggt SGML system är informationen helt öppen för distribution i Internet, som i sitt språk HTML, ju bygger på SGML.

För marknadens aktörer skulle ett Statens Generella Uppmärknings Språk, förkortat SGUS, innebära att bearbetningsgraden skulle kunna höjas markant och den digitala tekniken fullt ut utnyttjas. Mindre resurser skulle behöva vikas för rent upprättande av grundtexter, vilket vi i stor utsträckning måste göra idag. Utgivning av rent grundmaterial skulle därför sannolikt minska i betydelse, i stället skulle anpassning, användbarhet och mervärde komma i fokus.

I en ny lösning för Rättsinformation vill jag som mitt bidrag till diskussionen här idag ge ordet: standard. Gå mot en hård och centralstyrd standardisering av all uppmärkning och strukturering av normativt grundmaterial. Min tes är att detta rimligen innebär att nivån på kunskapen om reglernas innehåll och tillämpning generellt sätt ökar och att detta i sin tur innebär förbättringar för staten och samhället.

SEMA GROUP INFODATA AB - DAN HELLSING

Jag arbetar hos Sema Group InfoData AB. En gång i tiden den statliga myndigheten DAFA, som sen blev statligt aktiebolag och numera är sålt till ett europeisk företag. Så kan det gå om man är statligt anställd. Man blir privatiserad och hamnar allt längre ut i periferin, sett med den offentliga sektorns ögon. Så går det också med mycket annat av den offentliga servicen. Den knuffas ut mot den kommersiella kanten och skall "bära sig".

Vi inom InfoData sysslar med informationsförmedling i vid bemärkelse. Det är väldigt mycket statlig information som vi vidareförmedlar i bl.a. vår on-line-tjänst, som heter

InfoTorg. Där finns ca 100 svenska och 1000 utländska databaser. Av alla dessa är det ett relativt begränsat antal som används väldigt mycket. Vi har över 50 000 terminalanvändare.

Affärsidén med InfoTorg är en uppkoppling, enhetliga sökvägar, en helpdesk, en faktura (det kostar nämligen pengar att använda InfoTorg).

Vi har en förhållandevis liten mängd information i egna datorer. I stället förmedlar vi och förädlar information som ägs av andra och finns i andra datorer. Vi är ca 270 personer, varav många arbetar med on-line-verksamheten; informatiker, samhällsvetare, systemerare, programmerare, säljare, kundsupport etc. Det sköter sig inte självt bara för att informationen är lagd på ADB. Ibland får man känslan av att folk tror att databaser är självspelade pianon.

Det kostar alltså mycket pengar att förmedla ut information. Vi har varit tidigt ute och plogat väldigt mycket under årens lopp, inte minst vad gäller Rättsbanken. Den har efter många år börjat fungera någorlunda i ekonomiskt avseende. I den här branschen lever vi på ett påslag på den information vi förmedlar och marginalerna är i allmänhet inte så stora.

Lite cynisk kan man bli i dessa dagar då det står ett slags rosa skimmer runt ord som "IT", "elektroniska motorvägar" och "påfarter". De ersätter nedsolkade begrepp som "ADB" och "datakommunikation". Kombinerar man dessa nya ord med ord som "samhälle", "demokrati", "lika villkor" etc., så är man så fjärran från "Storebror" och "integritetshot" och annat elände som man kan komma. Man surfar på det nya språket. Det gör man i utredningar, i massmedia och till och med i propositioner. Man målar ut hur bra allting skall bli. Det verkar nästan gratis också!

Det är förunderligt hur fort och mycket opinionen svänger. Men det gamla regelverket finns fortfarande kvar och på de elektroniska motorvägarna krockar man lätt med integritetslagstiftningen eller åker fast för brott mot offentlighetsprincipen. Sådana regelhinder skall undanröjas enligt Toppledarforum. Fast det tar ju sin tid och de menar säkert inte att integritetsskyddet skall undanröjas. Den nya datalagskommittén skall se över begreppet offentlig handling som blivit lite otidsenligt efter ett par hundra år. Frågan är om det blir till förmån för demokratin eller tvärtom.

Det finns mycket mer att se över, annat än lagar och förordningar. Det gäller grundläggande frågor om hur myndigheter över huvud taget skall agera med sin information i den nya tekniska miljön. De förefaller ofta ganska förvirrade, bl.a. när det gäller frågor om hur man tar betalt och av vem. Hela förändringsprocessen kommer inte att fortgå i det rosa skimret utan det kommer att bli många debatter och de solkiga gamla orden kommer att användas igen. Frågan är hur långt myndigheterna hinner verka i det rosa skimret medan politikerna kanske är med på vagnen och beviljar de medel som behövs för att byta teknik.

Myndigheter har någon slags inbyggd instinkt att göra allting själva. För 10-15 år sedan hade alla myndigheter sin egen skrivcentral och sitt eget tryckeri för att producera sin information. Osthyveln gick, synsätten ändrades och den tekniska utvecklingen har numera medfört mycket outsourcing av sådan verksamhet.

Det finns en hel del likheter mellan statistik och rättsinformation. Man kan inte bygga ett land bara med lagar. Det krävs statistik information också för att veta hur landet skall styras i olika avseenden. SCB utnyttjade tidigt avancerad ADB-teknik och kunde med hjälp av honnörsord som "demokrati", "lika tillgång för alla" etc. växa ut till 2200 anställda under 70-talet. Man publicerade med datorns och det egna tryckeriets hjälp, massor med publikationer och siffror. Man började även tidigt med kostsamma experiment med on-line-databaser. Sedan började osthyveln hyvla och

statistikutredningarna avlöste varandra. Man fann att efterfrågan på statistik i stor utsträckning var diffus. Då infördes olika konstgrepp för att få fram en riktigare efterfrågebild. Man lyfte bl.a. ut SCB:s anslag till de myndigheter som sades efterfråga statistiken. SCB tvingades att ta betalt för sin information. Jag tror att det är ganska svårt idag att komma över siffror från SCB utan att betala för det. Myndigheten har nu 1200 anställda och dataverksamheten är outsoursad.

Om den här rosa perioden fortsätter ett tag till så tror jag myndigheterna kan komma ganska långt på den väg som SCB var inne på. Jag tror att även fortsättningen på historien upprepar sig. Osthyveln kommer så småningom fram igen och efterfrågan kommer under luppen. Verksamheten blir ifrågasatt och sedan skall den bli mer affärsmässig. Så jag frågar mig: varför inte spara massor av pengar och bli affärsmässig redan från början?

Det är självklart att myndighetsinformation skall ut på näten, men den skall sovras. Det är inte fast information som skall ut, utan sådan som ändras. Det är inte heller hela textpublikationer, utan bibliografier o.s.v.

En skivaffär är, upptäckte jag, en databas som man bokstavligen går in i. Om den är vettigt disponerad, så hittar jag lätt den CD jag vill ha, även i världens största skivaffärer. Nu har man börjat sälja CD-skivor via Internet. Det är lätt att söka precis som i skivaffären och CD:n kommer hem i brevlådan. Sedan kommer nästa steg. Varför inte provlyssna hemma i datorn innan jag köper? Ytterligare ett steg är att jag ”spelar hem musiken” och gör en egen CD-skiva. Varför stanna där? Jag skulle kunna spela musiken i min superanläggning hemma direkt från musikaffärens hela utbud, ta på cyberglasögonen och få hem Tina Turner m.fl. i köket. Hela tiden sker en enorm utveckling och det tar aldrig slut. Utvecklingsstegen för skivbranschen styrs av marknadens prismekanismer. Men var skall myndigheterna dra gränsen om det inte finns några marknadsmekanismer? Har vi råd att gratis skicka ut härolder via cyberrymden, som läser upp nypublicerade SFS i varje kök?

Jag tror man skall se till olika målgrupper. Att säga att alla medborgare skall ha tillgång till all juridisk information år 20XX, tror jag är att skjuta över målet. Jag tror inte att Svensson läser vägtrafikförordningen på morgonen innan han kör till jobbet. Om han skulle göra det tror jag inte att han skulle förstå juristprosan som står där. Allmänheten måste ha information som är bearbetad. Det är proffsen som efterfrågar den information som vi talar om här idag. Proffsen i form av jurister och t.ex. journalister kan leta, hitta, förstå och förhoppningsvis förklara för vanligt folk. Lite tillspetsat så tror jag inte att demokratin skulle vinna så oerhört mycket på att alla författningstexterna kommer ut till var mans hem, även om det låter bra när man säger det. Jag tror inte heller att det ur demokratisk synvinkel är så mycket vunnet på att kommunen lägger ut fullmäktiges protokoll på Internet så att Svensson kan sitta hemma och läsa. Jag tror i stället att demokratin gagnas av att Svensson via BBS:er och liknande är med i debatten när den förs i partigrupperna, långt innan fullmäktige fattar sina beslut.

Jag anser att informationen skall ha ett pris. Den kostar ju idag att ta del av informationen och det skall kosta om den levereras rakt i knät på användaren. Det skall framförallt kosta för proffsen. Varför skall staten subventionera advokaternas eller massmedias verksamhet? Naturligtvis skall det skall också finnas lågpriskanalerna till bibliotek, skolor och andra ställen där man kan ta del av information.

Information som läggs in måste vara avgränsad, fullständig, överblickbar, strukturerad, sökvänlig och aktuell. Alla honnörorden. Annars fungerar det inte ens för proffsen. Standardisering är givetvis önskvärt.

Återigen ett exempel från SCB. Där låg man mycket långt framme på 70-talet med databehandling. Man såg att det var svårt att tillfredsställa alla önskemål om hur statistiken skulle publiceras. I stället skulle användaren få göra sin egen tabell direkt i datorn, on-line. Man matade in finfördelad information och sedan kunde användaren sitta där och göra sin egen tabell efter eget huvud. Det var otroligt raffinerat och fungerade gjorde det också - om man var superexpert. Det blev för svårt och därmed aldrig en hit även om de tekniska förutsättningarna fanns. Om informationen är för finfördelad och det finns för mycket uttagsmöjligheter så klarar inte användaren av det.

En myndighet som tar på sig att sprida information fram till slutanvändaren måste utöver direkta kostnader för att databaserna skall fungera också bekosta information om informationen, s.k. metainformation och eventuellt utbilda användarna. Myndigheten måste hålla en helpdesk bemannad, gärna dygnet runt. Sitter man on-line vill man också omedelbart ha förklaringar till varför det inte fungerar eller varför det ser ut som det gör på skärmen. Man bör även registrera kunder och kunna skicka fakturor - men det senare är tydligen inte så intressant för alla...

Som ovan nämnts, kommer det att ta tid att få fram regler så att myndigheterna vet hur de skall agera. Jag skulle önska att reglerna låg någorlunda fast redan nu. Det är svårt att bedriva den affärsverksamhet som vi gör bland myndigheter som uppträder oberäkneligt ur affärsmässig synvinkel. Dels för att dom är anslags- finansierade, dels för att dom inte får tjäna pengar och dels för att dom drivs av helt andra bevekelsegrunder än rent affärsmässiga. Även om de inte får göra vinst, så befolkas myndigheterna av människor med tävlingsinstinkt. Det känns helt enkelt bra att vinna marknadsandelar. Sådana partners/konkurrenter är det svårt att ha att göra med.

Efter många års bearbetning fick vi t.ex. ett återförsäljaravtal med dåvarande CFD om att förmedla fastighetsinformation. (CFD är nedlagda nu, så dem vågar jag klaga på.) Vi fick ett pris av dem, investerade, gjorde våra påslag och började sälja. Lägga märke till att vi alltså fick ett återförsäljaravtal. När vi kom ut på marknaden träffade vi på slutkunder till CFD som fått samma pris från CFD som vi hade fått! Hur skall man kunna överleva utan skattefinansiering på en sådan marknad? Vi har kämpat med Rättsbanken i många år och så får vi höra att Riksdagen kommer att släppa sitt Rixlex, mer eller mindre gratis på marknaden. Det är inte lätt att ha en sådan konkurrent som dessutom beviljar sina egna medel.

Det här var kanske lite gnälligt i överkant, men det var meningen just i dag. Vi har gott samarbete med många myndigheter och konkurrens är vi givetvis beredda att ta. Men det måste vara konkurrens på lika villkor. Myndigheterna bör kunna nöja sig med att tillhandahålla "råinformation" och använda sig av distributörer för att sprida förädlad information. Det går faktiskt att styra distributörer ganska hårt. Genom auktorisation kan fackkompetensen hos distributörerna garanteras. De kan bindas upp med avtal så att servicenivån blir den önskade. De kan i avtalen också förmås att leverera via lågpriskanalerna. De kan dessutom vara med och investera samt ta affärsrisker vid utveckling av nya produkter.

Resultatet blir att all information via nät kommer att ha ett pris, men förmodligen också att väldigt mycket redundant information kommer att undvikas. Mycket pengar kommer att sparas genom affärsmässighet, som är ett annat ord i tiden med lite rosa skimmer. Gränserna för myndigheternas strävan mot cyberrymderna bör sättas innan alltför mycket pengar hinner rulla iväg.

FAKTA INFORMATIONSFÖRLAG F.I. AB - OLOV SUNDSTRÖM

Fakta Informationsförlag är ett juridiskt förlag som ger ut rättsinformation i tryckt form, på diskett, på CD-ROM och via Online. Förlaget ingår i den internationella juridiska förlagskoncernen The Thomson Corporation som har verksamheter i bl.a. USA, Kanada, Australien, England, Tyskland och Skandinavien.

För svenska jurister är Fakta Informationsförlag kanske mest känt för Pacta, det affärsjuridiska biblioteket, som innehåller ca 15.000 A4-sidor med avtalsmallar och kommentarer på både svenska och engelska. För svenska företagare är Fakta Informationsförlag mest känt för den s.k. Företagarhandboken, en pärmserie med 38.000 abonnenter inom bl.a. skatter, arbetsrätt, personal- och miljöområdet. Sedan 1996 ger Fakta Informationsförlag ut Domstolsverkets publikationer Regeringsrättens årsbok, Rättsfall från hovrätterna, Arbetsdomstolens domar och Domstolsverkets handböcker.

Karnov-projektet

Sedan tre år tillbaka arbetar jag som projektledare för det s.k. Karnov-projektet. Avsikten med projektet är att skapa en unik svensk lagsamling med kommentarer. I projektet arbetar över 200 jurister med att kommentera den svenska lagstiftningen. Lagsamlingen kommer att publiceras både i tryckt och elektronisk form, bl.a. på CD-ROM.

Anledningen till att jag omnämner Karnov-projektet här i dag är att projektet i sin planeringsfas genererade ett flertal frågor med nära anknytning till några av de frågeställningar som skall diskuteras på denna hearing i eftermiddag.

En av de första stora frågorna som projektledningen stötte på var, ”vem kan leverera över 1.000 författningar i fulltext i elektronisk form?”. Denna fråga knyter nära an till frågan om vilka aktörer som finns på marknaden för rättsinformation och vilken roll staten skall spela i dessa sammanhang.

En annan viktig fråga för projektet var, ”vilken kvalitet har dessa författningar när de kommer från leverantören?”. Frågor om databaskvalitet och dokumentkvalitet är alltid av central betydelse när man diskuterar rättslig elektronisk informationsförsörjning.

Avslutningsvis ställde vi oss givetvis frågan om hur mycket det skulle kosta att få tillgång till dessa 1.000 författningar. Tar olika leverantörer ut olika pris? Är det någon skillnad mellan en statlig och en enskild leverantör av rättsinformation? Är det någon skillnad om beställaren är slutkund eller om informationen skall förädlas och kommersiellt distribueras vidare i ytterligare ett led?

Dessa tre frågor om: a) aktörerna på marknaden för rättsinformation, b) kvalitén på levererad vara och c) priset samt andra ekonomiska konsekvenser har jag nu tänkt ta upp i ett bredare perspektiv med fokusering på statens roll och ansvar.

Aktörerna på marknaden för rättsinformation

Frågan om val av leverantör och i förlängningen frågan om befintliga aktörer på den rättsliga informationsmarknaden knyter nära an till frågan om staten skall ha ett ansvar för att tillhandahålla rättsinformation elektroniskt eller om staten skall överlåta denna verksamhet på enskilda intressenter, dvs bör det endast vara förlagen och andra motsvarande enskilda intressenter som agerar på den rättsliga elektroniska informationsmarknaden?

Mitt svar på denna fråga är entydigt nej, staten bör ha ett visst ansvar för att förmedla elektronisk rättsinformation.

En orsak till att staten bör ha ett sådant ansvar är att det får anses ligga i en rättsstats grundidé att på olika sätt agera för att underlätta spridning av rättsinformation i samhället. Inte minst med tanke på att medborgarna förutsätts vara förtrogna med rättens innehåll. Med den snabba tekniska utveckling som nu pågår i samhället får nog staten också anses ha ett krav på sig att anpassa sin informationsplikt till nya media.

En annan orsak till att staten bör ha ett visst ansvar för spridning av elektronisk rättsinformation är att enskilda intressenter, såsom juridiska förlag, alltid styrs av kommersiella villkor i grunden och att stora och viktiga delar av rättsinformationen kan komma att saknas på marknaden om det inte finns ett kommersiellt incitament för elektronisk publicering. Staten måste således se till att demokratiska aspekter och rättssäkerhetsaspekter tillgodoses genom att göra den grundläggande rättsinformationen tillgänglig för var och en i både tryckt och elektronisk form.

Med grundläggande rättsinformation avser jag den juridiska basinformation som ligger till grund för gällande rätt och som i stor utsträckning påverkar fysiska och juridiska personer i samhället. Det är således i första hand fråga om förarbeten, SFS, myndigheters och kommuners föreskrifter, domstolsavgöranden och de av EG:s rättsakter som utgör gällande rätt i Sverige. Doktrin och handböcker kan knappast komma ifråga på grund av upphovsrättsliga aspekter. Ej heller uppgifter hos t.ex. PRV om olika juridiska personer etc får anses utgöra sådan information som staten skall ha skyldighet att tillhandahålla elektroniskt.

Det är dock viktigt att i detta sammanhang framhålla att statens ansvar endast är att förmedla rättslig basinformation i oförädlad skick. Förädlade produkter anpassade för olika intressegrupper ligger utanför detta ansvar, och bör istället överlåtas åt de enskilda intressenterna att marknadsföra. Om staten skulle ta ett mer långtgående ansvar och t.ex. börja tillhandahålla skraddarsydd rättsliga informationsprodukter till olika målgrupper skulle man nog kunna ifrågasätta om detta inte skulle utgöra en artfrämmande verksamhet för staten. I ett längre perspektiv skulle detta också kunna påverka den svenska rättskälleläran.

En annan konsekvens skulle bli att staten började konkurrera med sin skattefinansierade verksamhet mot de enskilda intressenterna på marknaden. Det handlar således om en balansgång mellan statens ansvar att förmedla grundläggande rättslig basinformation och de enskilda intressenternas rätt att slippa staten som en dominerande kommersiell aktör på den rättsliga informationsmarknaden.

Genom denna uppdelning, dvs staten som leverantör av basinformation och de enskilda intressenterna som leverantör av förädlad rättsinformation, samverkar staten och de enskilda intressenterna vid spridning av den rättsliga informationen. Den slutliga konsumenten av rättsinformation kan därmed inhämta rättsinformation på en mängd olika alternativa vägar, där valet beror på den form och förädlingsgrad som han eller hon anser sig ha nytta av. Det är inte minst ur demokratisk synvinkel viktigt att individen ges stora valmöjligheter i detta avseende.

Frågan om kvalitet

Detta är givetvis en oerhört viktig fråga, och då inte minst frågan om dokumentkvalitet. Som användare av en rättslig elektronisk tjänst kan jag i värsta fall acceptera att a) databasens tillgänglighet och villkor inte är vad jag önskat mig, b) att basens fullständighet inte är hundra procentig (så länge jag vet vad som saknas) samt att basens aktualitet inte är dagsfärsk (så länge jag vet när senaste uppdatering skedde). Är jag tillräckligt mån om att få tillgång till den aktuella informationen kan jag vara beredd att acceptera vissa brister i tjänsten som tillhandahålls. Vad jag aldrig kan acceptera som användare är att informationen som jag erhåller är felaktig eller ofullständig. Högsta dokumentkvalitet är alltid ett absolut krav.

Det juridiska förlaget införskaffar författningstexter som man i sin tur säljer vidare till egna kunder i oförädlad skick. Om kvalitén på grundmaterialet är dåligt och detta upptäcks skapar det stora kostnader för förlaget. Om den bristande kvalitén passerar förbi obemärkt skapas en ny felkälla och ”badwill” för förlaget i slutledet.

Detta med kvalitet i offentliga juridiska databaser är ett problem i dagsläget. Enligt min mening är kvalitén i många fall oacceptabelt låg. En orsak till detta är ofta att den elektroniskt lagrade informationen (som t.ex. online-kunden söker i) inte är det original som legat till grund för tryckningen. Ofta har den elektroniska källan uppdaterats ett flertal gånger utan att dessa uppdateringar genomgått samma rigorösa kontroll som tryckoriginalet.

Ett sätt för staten att komma till rätta med detta problem är att, såsom de stora juridiska förlagen, införa en standard och ett regelverk för hur rättsinformation skall struktureras och produceras. Detta skulle gynna alla aktörer på marknaden för rättsinformation, inte minst slutanvändaren. Både Fakta Informationsförlag och Norstedts Juridik arbetar idag med SGML-baserade produktionssystem där den SGML-kodade informationen får utgöra original för både den tryckta och den elektroniska rättsinformation. På så sätt utnyttjar man endast en källa för all framställning av rättsinformation, vilket också garanterar att både tryckta akter och elektroniska dokument genomgår samma rutiner och kontroller innan de når marknaden. Högsta kvalitet på innehållet borde vara ett absolut krav för både statliga och privata leverantörer av rättsinformation, oavsett om man tillhandahåller basinformation eller förädlad rättsinformation.

Vad kostar det?

Strävan bör vara att staten skall tillhandahålla basinformationen så billigt som möjligt. Allmänheten bör kunna söka kostnadsfritt medan förlag och andra som skall använda informationen i kommersiellt syfte bör kunna betala statens (myndigheternas) självkostnader. Anledningen till att kostnaderna mot marknaden bör hållas nere är flera. En orsak är att fler medborgare får möjlighet att ta del av rättsinformationen, vilket gynnar den demokratiska processen. Om vidare förlag och andra intermediärer kan få tillgång till billig och korrekt basinformation resulterar det i fler aktörer och fler förädlade produkter, vilket i sin tur skapar en hårdare konkurrens, lägre priser och förhoppningsvis högre kvalitet.

Samhällsansvar genom samverkan

Avslutningsvis kan man säga att det framtida samhällsansvaret för spridning av rättsinformation med hjälp av IT skall ske i samverkan mellan staten och de enskilda intressenterna där staten tillgodoser behovet av rättslig basinformation och där de enskilda intressenterna står för förädling och mångfald.

RIKSREVISIONSVERKET - INGALILL BORILD

Jag har arbetat på RRV i rätt många år nu med avgifter och andra finansieringsfrågor. De flesta här kanske känner till rapporten om *Principer för prissättning av informationstjänster* som RRV har gjort på regeringens uppdrag. Jag var huvudansvarig för den rapporten.

I många länder anser man, liksom i Sverige, att det är självklart att medborgarna gratis ska kunna ta del av information om sina rättigheter och skyldigheter. Trots de svenska myndigheternas och bibliotekens oftast höga servicenivå sker den tillgängligheten egentligen helt på myndigheternas egna villkor. Det är en mödosam väg kvar att vandra tills vi når fram till att myndigheterna kan tillhandahålla rättsinformation med tillräcklig kvalitet på den tid och plats som passar användarna bäst.

Men med tanke på den snabba utvecklingen inom informationstekniken kanske den dagen inte är så långt borta i alla fall. Fast både hos oss och i den övriga världen görs förstås ännu tappra försök att stå emot utvecklingen. Ju förr myndigheterna inser att de på sikt inte kommer att kunna rå på IT-producenternas och användarnas påhittighet, desto snabbare kommer deras informationshantering att bli effektivare och därmed billigare för hela samhället.

Alltså: På sikt kommer rättsinformation att vara gratis tillgänglig på ett sådant sätt att användarna själva har möjlighet att bestämma tid och plats för att söka den information man vill ha tag i.

Vi är alla medvetna om att det i ett inledningsskede ställer stora krav på myndigheterna att ordna informationen så att det blir lättillgänglig för externa användare. I det krisartade läge som Sverige befinner sig i blir det svårt att anslagsvägen finansiera alla led i en sådan process.

Det är självklart att samma information som en gång gjorts gratis tillgänglig t ex via Internet inte gärna plötsligt kan avgiftsbeläggas. Motsatsen är lika självklar. Det finns väl ingen tidigare betalande användare som skulle klaga över att i stället fritt få möjlighet att förfoga över informationen.

Det kan alltså under vissa förutsättningar vara motiverat att ta ut avgift för att på elektronisk väg tillhandahålla rättsinformation.

Här vill jag begränsa mig till att nämna tre sådana förutsättningar:

1. Om en databas görs tillgänglig för extern sökning och informationen för den skull måste utformas, struktureras och göras åtkomlig på ett annat sätt än vad som krävs för myndighetens egen användning.
2. Om en myndighet väljer att på begäran bearbeta eller sammanställa information förutsatt att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.
3. Om kostnaderna för att administrera avgiftsuttaget är tillräckligt låga så att avgiften verkligen täcker de kostnader den från början var avsedd att täcka.

I det första fallet då en databas hålls tillgänglig för externa användare kan en abonnemangsavgift tas ut. Avgifterna beräknas så att de tillkommande kostnaderna för investeringar, som är beroende av vilken kapacitet som krävs, uppbyggnad och drift med en viss antagen efterfrågevolym täcks över en period.

I det andra fallet är det lämpligt att beräkna avgiften så att samtliga kostnader för att hantera beställningen täcks. Vi förutsätter då att det inte finns en fungerande marknad som kan ta hand om bearbetningen osv eller att detta av någon anledning är olämpligt.

A propos den tredje förutsättningen att transaktionskostnaderna för avgiften måste beaktas när man funderar på att ta betalt, bör man tänka på att med en traditionell faktureringsrutin kostar varje faktura omkring 300 kr att hantera. Fast snart kommer vi, om alla tecken slår in, att ha tillgång till ett betalningssätt som både är billigt och säkert, men än så länge är vi inte riktigt där.

Vad man kan anta är att förutsättningarna för att ta betalt kommer att förändras i så fall och att det alltså skulle kunna löna sig att ta ut även en låg avgift.

Jag vill understryka att det är varje myndighets skyldighet att se till att en avgiftsbeläggning inte hindrar en önskvärd spridning av informationen. Jag vill också varna för att risken kan vara stor för att försäljningen inte når den omfattning man tänkt sig, kanske främst genom att användarna kommer att kunna nå informationen på alternativa, billigare vägar. Det är så mycket lättare att titta i backspeglarna och göra volymantaganden utifrån vad man ser där, än att försöka blicka in i framtiden och bygga antagandena på helt andra förutsättningar än vad man varit van vid.

Jag vill sluta det här inlägget med att försöka mig på en gissning. Med tanke på att Internet fortfarande befinner sig i koltåldern tror jag att det inom ett par, tre år har skapats ett särskilt datanätverk med offentlig information. När informationen väl gjorts elektroniskt tillgänglig med den utformning, kvalitet och struktur på informationen som är tillräcklig för användarnas behov kommer det att vara upp till dem, dvs användarna själva, att välja nivån på sina kostnader för uppkoppling och sökverktyg. I ett sådant läge borde myndigheternas kostnader för att hålla rättsinformationen tillgänglig bli betydligt lägre än i inledningsskedet.

Och då är vi i alla fall en god bit på väg mot att rättsinformation blir tillgänglig på användarnas villkor.

RIKSDAGENS FÖRVALTNINGSKONTOR - ANDERS FORSBERG

Information och öppenhet har en väldigt hög prioritet i riksdagen idag. Riksdagen har därför beviljat medel för att bl.a. starta ett informationscentrum och en särskild EU-upplysning just för att underlätta kontakten med allmänheten.

Riksdagen har bildat ett IT-råd med representanter från alla partier. I rådet finns ett stort engagemang för att se IT-utvecklingens möjligheter för att förbättra öppenheten från Helgeandsholmen.

Riksdagen förbereder en hemsida på Internet som skall ha en hög kvalitet och som skall vara "välmatad". Förvaltningskontoret skall också ha resurser så den kan underhållas framöver. Hemsidan beräknas öppna till hösten. Från hemsidan kan man koppla upp sig mot Rixlex via Telnet.

Riksdagen har inte kostnadstäckning för Rixlex idag. Jag har fått ett intryck av att uppfattningen här idag är den att riksdagen driver någon slags kommersiell verksamhet. Tro inte att det är billigt att driva Rixlex. Riksdagen har inte heller, på långa vägar, kostnadstäckning för riksdagstrycket. Det är inget kommersiellt intresse hos riksdagen att driva Rixlex utan det grundläggande är naturligtvis att riksdagen har en skyldighet att se

till att allmänheten får information om de beslut som fattas hos både riksdag och regering.

När det gäller Rixlexprissättningen är den inte så enkel. Det var bara något år sedan som jag tror att Peter Seipel hade en debattartikel som ifrågasatte om riksdagens prissättning på Rixlex var tillräckligt hög, dvs. ifrågasatte om riksdagen hade kostnadstäckning för den. Debattförfattaren hade ju rätt. Riksdagen hade inte kostnadstäckning. Den var sannolikt för låg. Nu är det väl nya utgångspunkter framöver hoppas jag.

Riksdagens uppgift måste vara, som många sagt, att tillsammans med regeringen se till att det finns en bra basinformation om det som händer i regering och riksdag och där lagstifningen är oerhört central. Den måste man naturligtvis kunna lita på, den skall vara lättillgänglig och vara ständigt uppdaterad.

Jag vill försäkra er från de olika företagen att riksdagen inte har några ambitioner att konkurrera med er med vidarebearbetningar av det här materialet.

Jag är säker på att riksdagen känner ett ansvar, och det framgår av de motioner som nu skall behandlas under våren. Man känner att vi har ett ansvar att se till att det aldrig får bli en kostnadsfråga för medborgarna när det gäller att få möjlighet att ta del av den angelägna samhällsinformationen. Den skyldigheten har vi och sen får vi finna bra samverkansformer med er. Vi vill samverka med de företag som finns på marknaden och som har som uppgift att underlätta för olika kategorier ute i samhället som har intresse av den här informationen.

För oss är det också en resursfråga. Det är inte så att vi har hur stora resurser som helst i riksdagen. Vi känner kravet på oss att också vi skall hålla nere våra kostnader. Det innebär för oss ständiga prioriteringar. Det står inte mellan en omfattande ombyggnad av plenisalen och prissättning på Rixlex, som en av talarna förmodade. Det ombyggnadsförslag som åsyftades kommer med all sannolikhet inte att genomföras.

Det handlar emellertid om prioritering i förhållande till så många andra angelägna behov, t.ex. inom informationsområdet. Vår ambition är att vi skall spela en viktig roll, att vi tillsammans med regeringskansliet skall göra det på ett bra och ansvarsfullt sätt och där vi verkligen anammar de möjligheter som IT-utvecklingen ger.

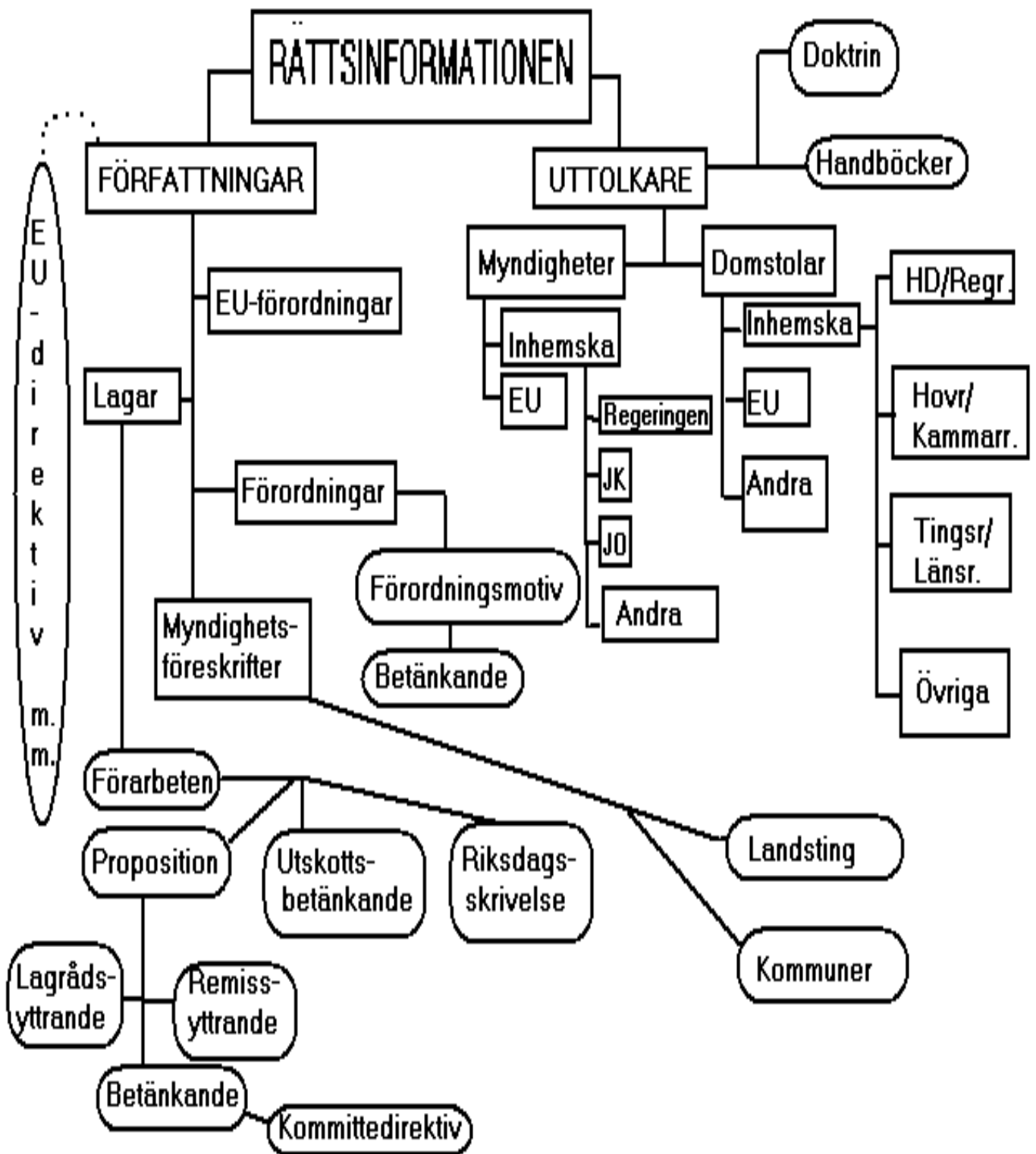

Bild 3. Beskrivning av området för rättsinformation

SYNPUNKTER VID HEARINGEN

Redogörelsen som följer söker spegla den diskussion som följde på de inledande inläggen. Synpunkterna har sammanförts under ett antal huvudrubriker. De återges i sammanfattande form, ibland med förtydliganden. Bland annat av detta skäl lämnas inte uppgifter om namn på enskilda debattörer.

VILKA GRUNDLÄGGANDE KRAV SKALL STÄLLAS PÅ STATEN?

- Informationstrappan** Det finns en stark vilja hos en majoritet av svenska folket att forma ett system så att grundläggande samhällsinformation ställs till förfogande för medborgarna i stora stycken utan kostnad. Det finns tillräckligt mycket teknik för att distribuera, för att förmedla svar på frågor från många intressenter, rörande bl.a. politiska spörsmål. Det finns också ett betydande kunnande på databassidan. Vad som inte finns är en avgränsning av informationsinnehållet. Det är en svår fråga att ta ställning till. Ändå måste man på något sätt försöka definiera en trappa, en innehållstrappa, där på den allra lägsta nivån finns tillgång till telefoni och grundläggande datakommunikation, s.k. *Universal Services*. Det är alldeles klart att detta inte gäller enbart databaser av rättslig art utan även databaser av ganska bred karaktär. I det sammanhanget är det alldeles klart att det finns många typer av samhällsinformation som är viktiga. Våra politiker och regeringen bör komma med en analys av hur informationstrappan skall se ut.
- IT - ett medel** IT har inte förändrat statens ansvar för rättsinformationen. IT är bara ett medel för spridning av den, inte något mer.
- Internetyran** Internetyran drar med sig allehanda informationsförsök och resursslöseri. Avgränsningar är viktiga. Grundläggande rättsinformation kan omfattas av ansvaret. En fråga är vilken roll de privata informationsleverantörerna bör spela.
- Riksdagens ansvar** Riksdagen har ett grundläggande ansvar för att ge allmänheten information. Det är inte en ren kostnadsfråga. Det finns i dag en stark opinion i riksdagen för att låta sökningar i Rixlex bli gratis. Men riksdagen skulle kunna ta betalt för information som går vidare till spridning kommersiellt. Att låta allmänheten få del av Rixlex är en demokratifråga.
- Olika användare** Vilka användare handlar det om? Det finns två lite skilda grupper. För yrkeskåren, juristerna, måste frågan om rättsinformation knytas till rättskälleläran och de olika momenten i rätten. Man måste prioritera med utgångspunkt från hur normhierarkin ser ut. För det demokratiska perspektivet kan det vara andra prioriteringar eller avvägningar som styr. Ett kort exempel. I höstas så kunde man i svenska tidningar läsa en utomordentligt uppsplitande och förvirrande diskussion om vad skolans rektorer fick göra i förhållande till nynazister. Det kom inget vettigt ut ur den diskussionen beträffande vilka rättsregler som gäller. Hade JO:s ämbetsberättelse legat på ett datamedium och någon journalist använt ”domen”, ”skola”, ”yttrandefrihet”, ”skoltidning”, ”elevråd” som sökord hade han/hon fått upp en 6-7 JO-uttalanden. De är visserligen inte bindande men det är vägledande uttalanden. Journalisterna hade kunnat klara ut många frågetecken i debatten om dessa texter varit sökbara genom IT. Medborgarnas insyn i en viktig samhällsfråga hade mått väl av det.
- Bindande** Det är viktigt minnas att det handlar om rättsligt bindande information. På detta område finns fiktionen att allting är känt, allting skall följas.

Tillgänglighet

Hanteringen av pappersinformationen är inte problemfri. Det finns bl.a. brister i distributionen av myndighetsförfattningar till bibliotek. Tillkomsten av förordningen om myndigheternas författningssamlingar har dock förbättrat läget. Men med traditionell pappers- distribution ställs alldeles för låga krav på tillgängligheten av rättsinformationen. Eftersom det saknas databanker med uppgifter om många myndigheters författningar är den som vill undersöka vad som gäller inom en viss myndighet helt i händerna på den myndigheten. En rättsstat måste ha höga krav på allmänhetens möjligheter att på rimliga villkor kunna få fram rättsinformation. Avgifter får inte bli ett hinder för informationsspridningen. Informationen bör bli tillgänglig på Internet eller motsvarande media.

Tillgängligheten bör inte begränsas av att det finns distributörsintressen som begränsar statens ansvar. En ordning där enskilda företag får ett praktiskt monopol på rättsinformationen bör inte förekomma.

Även om inte gemene man dagligen använder rättsinformation, är det ett viktigt krav att den finns allmänt tillgänglig. Även om det är främst proffs som söker i databankerna skall dessa vara tillgängliga för alla.

Den breda tillgängligheten är en viktig ram. Jfr. t.ex. invandrarnas tillgång till information.

Kostnader Myndigheterna måste utan kostnad tillhandahålla uppgifter på papper som faller under offentlighetsprincipen. Betalning får bara begäras i affärsmässig verksamhet. IT-banker med uppgifter om bindande regelverk bör följaktligen vara gratis.

Finansieringsfrågorna uppkommer omedelbart. Ingenting är gratis i det manuella samhället. Det enda ställe där det är gratis i dag är på folkbiblioteken.

Varje myndighet bestämmer vilken information på IT som är gratis. RRV finner det angeläget med enhetliga principer på området, framför allt när det gäller att sprida information över nätverk

VILKEN INFORMATION BÖR PRIORITERAS I EN NY LÖSNING?

Allmänna handlingar

Där det finns en skyldighet att tillhandahålla allmänna handlingar så bör möjligheter till effektivisering utnyttjas. IT bör användas. Svårt att se några avgränsningar. Möjligen kan upphovsrättsskyddet ge en vägledning.

Statsmakten

Riksdagens, regeringens och myndigheternas föreskrifter samt domstolspraxis skall finnas på IT. Tingsrättsdomar bör också göras sökbara genom IT. Detta är statens ansvar. Doktrin och handböcker ligger utanför statens ansvar.

Myndigheter

Under 1980-talet satsade DAFA på att bygga upp databaser med uppgifter om myndigheternas författningssamlingar. Tolv stycken lades upp i Rättsbanken. Detta krävde en mycket stor insats. Efterfrågan på sådan information var för låg för ett kommersiellt företag. Det fanns inget stöd för verksamheten. Problemen är desamma idag. Myndigheterna skall kunna ges ett ansvar för att deras författningssamlingar sprids på IT. Det finns en bra modell för det i Danmark.

Prioriteringar är besvärliga att göra. Intresset, som hittills varit fokuserat till SFS, bör i högre grad vändas mot myndigheterna och deras föreskrifter.

Fyra grupper

I prioriteringshänseende bör diskussionen avse fyra huvudgrupper:

- *SFS-databaserna* är bra men SFST (fulltextdatabasen) har för dålig kvalitet,
- *Myndighetsföreskrifterna* måste läggas upp för IT-sökning,
- Nuvarande baser med *domstolspraxis* är bra men det saknas uppgifter om myndigheternas praxis. Staten har ett ansvar för att myndigheternas insatser på området samordnas.
- *EG-förordningar och EG-domstolens* avgöranden måste finnas på svenska i en IT-bas.

Staten har ett ansvar för alla fyra grupperna. Så snart som möjligt bör staten bestämma sig för en policy när det gäller dessa grupper.

VILKA KRAV BÖR STÄLLAS PÅ DEN RÄTTSSINFORMATION SOM GÖRS TILLGÄNGLIG GENOM IT?

Kvalitet

Tryck och text i rättsbanken måste överensstämma. Texterna i SFST är av dålig kvalitet. Man fortsätter därför att arbeta med ”trycket”. Departementets rutiner måste läggas om så att kvaliteten hos SFST blir acceptabel.

Eget ansvar

Det är myndigheternas eget ansvar att tillse att information är korrekt.

Uppdatering

Snabbhet är a och o. Oregelbunden uppdatering kan inte godtas. Det är viktigt med upplysningar om uppdateringar och liknande.

Fulltextdatabasen SFST uppdateras när författningen kommit ut av trycket. Strävan är att få in texterna innan de trätt i kraft, vilket för det mesta lyckas. Det förekommer svårigheter med övergångsbestämmelser o.dyl.

Standarder

De register myndigheterna har lagt upp borde göras tillgängliga men förteckningarna är oklara och otydliga. Detta visar väl på ytterligare behov av standardisering.

Det föreligger inga svårigheter att delta i ett öppet nät om man beslutar om ett sådant. Särskilda svårigheter kan t.ex. handikappade ha med datautrustningen.

Det behövs standarder som går längre än de som finns i författningssamlingsförelagningen. Framför allt krävs samordning. Standardiseringen bör användas för att underlätta sökningar. Idag finns svårigheter både när det gäller standardisering och ekonomiska aspekter

GILS

Krav på standardisering bör ställas utan dröjsmål. En förebild kan vara det amerikanska GILS (Government Information Locator Service). G7-länderna prövar nu samma standard. För att vi skall få en standardisering krävs det politiska beslut som leder till föreskrifter. Sverige måste hänga med i denna utveckling, både principiellt och tekniskt.

KONSEKVENSER AV EN NY LÖSNING?

Demokrati

Försiktighet med att använda demokrati som ett tillhygge för att motivera olika insatser. Det räcker inte med honnörsord och dessa kan bli mycket dyrbara. Allmänna

resonemang om ansvar och prioritering e.d. leder inte någon vart. Det behövs konkreta projekt.

Demokratiaspekterna är väsentliga för bibliotekens del.

Svensk modell?

En risk att de enskilda myndigheterna uppfattar sina data som en förmögenhetstillgång, särskilt med tanke på ostryvelns hot. Det behövs en svensk modell eller standard som skapar samstämmighet och handlingslinje. Det behövs, annars rusar alla iväg och gör något eget.

Finansiering

Det krävs stora resurser för att få ordning på myndigheternas författningar. Ändå bör det arbetet ges hög prioritet.

Har myndigheterna väl informationen tillgänglig datorläsbart blir det inte några höga extra kostnader. Det är bråttom med en handlingsplan för det nätverk som är under uppbyggnad. Att dröja kan bli dyrbart. Det behövs en gemensam upphandling och den frågan brådskar.

Ordning

En viktig bieffekt av krav på att myndigheternas författningar görs tillgängliga genom IT kommer att bli ordning och reda som också är till gagn för staten själv. Det behövs lagstiftning om vad som skall vara tillgängligt genom statens försorg och hur standarder skall utformas.

Författningscentral

Det finns olika behov av rättsinformation som har att göra med områdesdistinktioner, dokumenttyper, expertanvändning, fullständighetskrav o.s.v. Mot denna bakgrund kan man diskutera ansvaret för hjälpinsatser, råd och tillrättlägganden. Den gamla tanken med en författningscentral borde kanske dammas av. En författningscentral skulle kunna bringa en bättre ordning i förhållandena.

SAMMANFATTNING OCH SLUTORD

Peter Seipel

HUR SER (DEN TILLFÄLLIGA) SLUTBILDEN UT?

Kanske vill någon hävda att vi startade diskussionen i fel ända. Detta var i så fall snarast fullt avsiktligt.

För att kunna svara på den första frågan, den som gäller omfattningen av statens ansvar, bör man naturligtvis ha fört den diskussion som vi avslutade med och som har handlat om fundamentala aspekter på vad som menas med ett demokratiskt samhälle. Men jag tror vi gav den här mer principiella diskussionen en fokusering och en förankring som den behöver för att inte sväva ut i en allmän rosafärgad IT-yra eller i överord om IT:s betydelse för demokratin osv.

Demokratin

Det är alldeles uppenbart att utgångspunkterna för våra preciserade ställningstaganden på olika punkter handlar om hur vi uppfattar demokratin och dess verkningsätt. Man kan tycka att mycket i denna diskussion är bara honnørsord, inte så mycket värda. Men kasta en blick på t ex sovjetsamhällets förfall och fundera litet på de årtionden det tar att bygga upp en demokratisk känsla hos medborgarna i en nation. Då ser man bättre vilka oerhörda värden som ligger i dessa honnørsord. Visst är det blankslitna mynt, men det är mynt som det fortfarande i hög grad går att handla med. Samförstånd, välstånd, utveckling osv. Jag uppfattar därför diskussionen om demokrati som viktig och grundläggande för vad vi sen diskuterar i detaljer.

Rättssäkerheten

Delvis detsamma kan man säga om rättssäkerheten som också är ett honnørsord. Men det handlar också i hög grad om allvar för alla som arbetar i maskineriet, det kan vara som domare, advokat eller universitetslärare. Alla kan uppleva en oro för att rättssäkerheten urholkas på olika sätt genom händelser utanför vår kontroll eller inom vår kontroll. Peter Danowsky nämnde t ex rättshjälpen som inskränkts och det finns även annat att peka på. Här kan det finnas utgångspunkter för en diskussion om rättsinformationens hantering som ökar allvaret i de frågor vi ställer om dess tillgänglighet och kvalitet.

Affärsutveckling

Det tredje är något som vi på myndighetssidan ofta glömmer bort. Mitt eget minne får en påstötning genom en personlig erfarenhet som småföretagare. Den gör det naturligt att som en tredje punkt ta upp affärsutveckling. Denna är lika hedervärd och på sitt sätt väl så viktig som de två andra intressen jag har nämnt. Här upplever jag det som viktigt att dra lärdomar av EU-perspektivet även om man ibland kan tycka att det är överdrivet - alltså det perspektiv som handlar om marknadsutveckling, affärsidéer och om myndighetsdata som bas för informationsindustrins olika grenar. Jag tycker inte man skall tappa bort detta perspektiv. Det är viktiga och angelägna krav som inte bör

undanskymmas av en överdriven omsorg om information som en medborgerlig rättighet, en fri nytthet.

Det bör vara möjligt att få de olika intressenterna att samsas med varandra i gott samförstånd.

Teknikutveckling

Det fjärde är teknikutvecklingen. Där har vi hört de röster man brukar höra i en sådan här diskussion. En röst som säger att det här egentligen ingenting annat är än det som är gammalt och vant, så att säga, fast de gamla problemen delvis fått ny gestalt. Sedan är det de röster som gör oss uppmärksamma på nya och tidigare oanade möjligheter. Som jag sökte formulera det inledningsvis, så är det så att säga 'rätt på båda sätt, men rätt på lite olika sätt'.

Klart är att vi står inför ett tekniksprång, där det är svårt att göra sig en riktigt god föreställning om vart det hela kan komma att leda. Det är ingen av oss som riktigt kan förutse hur situationen kommer att se ut om tjugo år. Även om vi, så att säga, tankemässigt kan resonera oss in i framtiden, så går den inte att förstå förrän man varit där – och det kan ingen, inte ens en ynka dag i förväg. Det räcker att tänka tillbaka på teknikutvecklingen under de år som har varit för att ta till sig detta. Vi visste t ex att datorkraften fördubblas var 18 månad eller så och att priserna för datorkraft halverades i samma takt men vi kunde före dess ankomst inte föreställa oss persondatorn och dess möjligheter. Lika lite kan vi, trots allt vi vet om utvecklingen av datanät och intelligenta datorprogram, föreställa oss vad det kommer att innebära att arbeta i rättsväsendet om tjugo år. Därför finns det både maningar till försiktighet med teknikyra och maningar att släppa loss tankarna och planera för en framtid som blir ganska annorlunda jämfört med dagens situation.

Uppgifter och ansvar

Den femte punkten gäller uppgifter och ansvar. Jag tycker att hearingen har visat att vi behöver hyfsa ekvationen. Det vore värdefullt med en utredning om norm-informationen (författningar, rättspraxis m.m.) i stil med den man gjort för brottmålsinformation för Rättsväsendets informationssystem del. Frågorna som rör norminformation tycks nu ligga i olika skrivbordslådor på ett lite svåröverblickat sätt. De skulle behöva föras samman för att klargöra de operativa uppgifterna för den närmaste framtiden, samordningsfrågorna och hur ansvaret bör fördelas på olika händer. Behövs det t ex någon slags standardkommitté med deltagande från offentlig och privat sektor där intressenterna kan resonera sig samman och se över de erfarenheter som man skaffat sig i arbetet på olika håll? Kanske mynnar ett sådant arbete ut i en "SGUS-standard" som Patric Hamilton föreslog, kanske i något annat.

Vinsterna

Min sista punkt rör vinsterna med det hela. Dels finns de svåråtgångbara vinsterna, dvs. en förstärkt rättsstat eller en bevarad rättsstat och förmåga att hålla det demokratiska samhället igång. Dels finns också ekonomiska vinster, inte minst de vinster som myndigheterna själva kan göra genom att det är så mycket av arbetet med förbättrade informationssystem som också är nödvändigt, användbart och fruktbart inom organisationen och som dessutom ger spin-off effekter utanför denna. Överlag tycker jag situationen verkar hoppfull.

Detta var mina hastiga reflektioner under sex punkter och längre än så är jag inte beredd att gå när det gäller att sammanfatta dagens diskussion. Jag vet att vi kommer att ha stor nytta av det som sagts här idag och synpunkterna som förts fram.

BILAGOR

DELTAGARFÖRTECKNING

Hans Aabye-Nilsen	Finansdepartementet
Börje Alpsten	Stiftelsen för Rättsinformation
Lars-Olof Andréasson	Nordbanken/Svenska Bankföreningen
Per Axelson	Sveriges Riksdag, DORIS
Curt Berglund	Regeringsrätten
Marianne Bjerre-Jansson	Rikspolisstyrelsen
Ingalill Borild	Riksrevisionsverket
Charlotte Brokelind	Datalagskommittén
Johan Bålman	Riksskatteverket
Ingrid Cambuell	Stockholm University Library
Marianne Carlbom	Sveriges Riksdag, Informationsenheten
Astrid Christiernsson	Riksförsäkringsverket
Margareta Damberg	FAR
Peter Danowsky	Sveriges Advokatsamfund
Anna-Lena Edeland	Sema Group InfoData AB
Anders Edin	Alkoholinspektionen
Birgitta Eilemar	Justitiedepartementet
Ann Engfeldt	Sveriges Riksdag, DORIS
Bengt-Åke Engström	Domstolsverket
Gustaf Eriksson	Kemikalieinspektionen
Eva Falk	Riksdagsbiblioteket
Anders Forsberg	Riksdagens förvaltningskontor
Roland Fransson	Sveriges Advokatsamfund
Tommy Gimner	Kulturdepartementet
Gabriella Grunewald	Norstedts Juridik AB
Inge Gustafsson	Statsrådsberedningen, Information Rosenbad
Patric Hamilton	Norstedts Juridik AB
Kenneth Harnebäck	Kammarrätten i Stockholm
Bengt Haugen	Juridisk Informationsteknologi AB

Kerstin Hedberg	Juridiska Fakulteten, Stockholms Universitet
Dan Helsing	Sema Group InfoData AB
Lise-Lotte Herlitz	Sveriges Riksdag, DORIS
Johan Hirschfeldt	Svea hovrätt
Per Holmstrand	Patent- och Registreringsverket
Ann Hökstrand	Statsrådsberedningen, Biblioteket
Lars Ilshammar	Högskolan i Örebro
Göran Isberg	Skolverket
Anders L. Jonasson	Norstedts Juridik AB
Kurt Junesjö	LO-Rättsskydd AB
Bertil Kallner	Kammarkollegiet
Lars Klasén	Sema Group InfoData AB
Helle Klein	Aftonbladet
Magnus Korkala	Sveriges Riksdag, Kammarkansliet
Kaj Kronvall	Sveriges Riksdag, Konstitutionsutskott
Ola Larsmo	Uppsala
Fredrik Laurin	Sveriges Television
Sören Lind	Statskontoret
Christina Lindencrona	Konsumentverket
Linda Linder	Sveriges Riksdag, Informationsenheten
Lars Lindgren	Svenska Handelsbanken
Göran Lindh	Arbetsarkyddsstyrelsen
Hans Linton	UD, Rättsavdelningen
Jan-Erik Ljusberg	Konkurrensverket
Annika Lowén	Justitiedepartementet
Stefan Lundhem	Sveriges Riksdag, DORIS
Ulla Lönnqvist Endre	Landstingsförbundet
Lars G Mattsson	Infodirect AB
Daniel Moström	Juridisk Informationsteknologi AB
Magnus Moström	Juridisk Informationsteknologi AB
Christian Nilsson	Norstedts Juridik AB
Bo Nordelius	Socialdepartementet
Anne-Marie Nyholm	Riksåklagaren
Göran Nyström	Sveriges Riksdag, Trafikutskottet

Anna Olderius	Sveriges Riksdag, Informationsenheten
Björn Olsson	Arbetsmarknadsstyrelsen
Camilla Olsson	IT-kommissionen
Johan Palm	Sveriges Riksdag, DORIS
Birgitta Pettersson	Finansdepartementet
Klas Reinholdsson	Justitiedepartementet
Staffan Ringvall	Kammarrätten i Stockholm
Lars Rutberg	Svenska Bankföreningen
Brita Rutström	Rikspolisstyrelsen
Maj Rydlund	Svenska Kommunförbundet
Marie Sahlsten	Sema Group InfoData AB
Dan-Gunnar Sahlström	Fritzes Förlag AB, Specialredaktionen
Göran Schäder	Justitiedepartementet
Peter Seipel	Stiftelsen för Rättsinformation
Bengt Sjöberg	Läkemedelsverket
Pernilla Skantze	Institutet för Rättsinformatik, Stockholms Universitet
Kjell Skoglund	IT-kommissionen
Henric Stjernquist	Kommerskollegium
Hans Sundström	Statskontoret
Olov Sundström	Fakta Informationsförlag F.I. AB
Bengt Svenwall	Norstedts Juridik AB
Sonja Tiderman	Skolverket
Håkan Torngren	Svenska Kommunförbundet
Karl-Gerard Ulfhielm	Riksdagens förvaltningskontor
Hans-Heinrich Vogel	Förvaltningsrättslig Tidskrift
Staffan Vängby	Högsta Domstolen
Leif Wahlberg	Sprängämnesinspektionen
Peter Wahlgren	Institutet för Rättsinformatik, Stockholms Universitet
Magnus Walde	NUTEK
Kristian Weberyd	Juridisk Informationsteknologi AB
Eva Westberg	Sjöfartsverket
Ulrika Westin-Elger	Svenska Revisorsamfundet
Daniel Westman	Institutet för Rättsinformatik, Stockholms Universitet
Eugen Wikström	JMK

Lage Åström

Skolverket

Sören Öman

Datalagskommittén

Ellinor Örtegren-Johansson

Sparbankernas Bank

PROGRAM

9.00-9.30 REGISTRERING , KAFFE

9.30-10.00 INLEDNINGSANFÖRANDE

Peter Seipel

IT-kommissionen

Stiftelsen för Rättsinformation

10.00-12.30 INLEDANDE SYNPUNKTER

Anders Forsberg

Riksdagens förvaltningskontor

Göran Schäder

Justitiedepartementet

Margareta Damberg

FAR

Kurt Junesjö

LO-Rättsskydd AB

Lars Ilshammar

Journalist

Peter Danowsky

Sveriges Advokatsamfund

Patric Hamilton

Norstedts Juridik AB

Dan Hellsing

SEMA Group InfoData AB

Olov Sundström

Fakta Informationsförlag F.I. AB

Ingalill Borild

Riksrevisionsverket

12.30-13.30 LUNCH

13.30-14.00 HEARINGEN

Vilka grundläggande krav skall ställas på staten?

- *Vad skall staten tillhandahålla medborgarna?*

- *Räcker det med den tryckta versionen av SFS i det moderna samhället?*

- *De allmänna förutsättningarna för en ny lösning?*

Vilken rättsinformation bör prioriteras i en ny lösning?

- *SFS och EG:s rättsakter?*

- *Myndigheters föreskrifter?*

- *Kommuners föreskrifter?*

- *Andra normer?*

- Domstolsavgöranden och myndighetsbeslut?

- Vilka instanser?

- Regeringens, JK:s och JO:s beslut?

- Annat?

- Förarbeten av olika slag

- Doktrin, handböcker?

14.30-14.45 KAFFEPAUS

Vilka krav bör ställas på den rättsinformation som görs tillgänglig genom IT?

Kraven kan delas in på olika sätt. Här är sannolikt den vanligaste indelningen

- Dokumentets kvalitet

- Basens eller basernas fullständighet

- Dokumentets och basens aktualitet

- Basens tillgänglighet och villkor

Konsekvenser av en ny lösning?

- Demokrati?

- Rättssäkerhet?

- Behövs ny lagstiftning?

- Ekonomiska och andra konsekvenser för staten och andra?

- Annat?

15.45-16.00 SUMMERING OCH SLUTSATSER